

Paun Es Durlić

RUMÎNJI ÎN ZOVÎRNIJIT ĐI SUARE | **VLASI NA ZALASKU SUNCA**

*Povješć alu Rumînj
đin Poreša, Pjeku al đi Sus
šî cînuturlji vešinje*

*Usmeno stvaralaštvo Vlaha
Poreča, Gornjeg Peka i
susednih oblasti*

Udruženje građana „PEKUS“
Majdanpek
2020

K U P R I N S * S A D R Ź A J

I. UVOD..... 15

Paun Es Durlić, VLASI NA KRAJU PUTA	
<i>Tuženje u 10 bolnih slika</i>	15
<i>Etnički profil Vlaha istočne srbije</i>	31
<i>Enigma ljmbe rum'njaske</i>	39
Napomene o načinu pisanja vlaških tekstova	46
Napomene o građi, i zahvalnica	47

II. KÎNCÍSE ŠÎ ĐESKÎNCÍSE * POEZIJA 49

KÎNCÍSE ĐI DUOR, ĐI DRAGUSTA ŠÎ ĐI TRAJ * LIRSKE PESME51

Kînd am fuost juo mik odată * <i>Kad mi beše mladost rana</i>	51
Frundză vjarđe, jarbă krjacă * <i>Zelen list, petlova kresta</i>	51
Žaba mis mîndră, frumuasă * <i>Uzalud sam draga, lepa</i>	52
Điminjaca pănă-n zuori * <i>Jutrom rano, u svanuće</i>	52
Dajko, pintru uoki tîāj * <i>Sve zbog tvoja oka dva</i>	53
Mîndrilor, mînkavaš gura * <i>Poješču vam usta, mome</i>	53
Jasă najka đī pi valje * <i>Ide dragi iz doline</i>	54
Cînj tu minće, mîndră fată? * <i>Sećaš li se, lepa momo?</i>	55
Duće najkă, dušacaj * <i>Idi dragi, odlazi</i>	55
Trjek îñ đal, dobuor îñ valje * <i>Šetam se gore-dole</i>	56
Počakuca đī pi krak * <i>Stazica sa obronka</i>	56
Florišikă đin građină * <i>Cvete mali iz baštice</i>	57
Jakă najka, trjaše đalu * <i>Evo dragog, brdom prođe</i>	57
Da šćij dajko, dăc îñ gînd * <i>Znaš li draga, sećaš li se</i>	57
Visaj visu astanuapće * <i>Sanak usnih ove noći</i>	58
Brăndušauă galbinuară * <i>Šafrančiću žute boje</i>	59
Da ca-m spus, barbat * <i>Rekla sam ti, mužu</i>	59
Baće vîntu sus pin frundză * <i>Duva vetar kroz grančice</i>	59
A pljekat o fată mare * <i>Prošetala mlada moma</i>	59
Florišikă întunjekată * <i>Moj cvetiću uvenuli</i>	60
Măj bajaće, bajecălje * <i>Hej momče, momčiću</i>	60
Frundză vjarđe đī bužuor * <i>Zelen listak od božura</i>	61
Vinu najkă măj đivrjame * <i>Porani mi, dragi moj</i>	61
Aj' dajkă să nji jubim * <i>Hajde da se mi volimo</i>	62
Kînd am fuost la mujka fată * <i>Kad sam bila ja devojka</i>	63
Dunărikă, apă ljină * <i>Oj Dunave, tija reko</i>	63
Kît a fuost kesaua pljină * <i>Dok je bila puna kesa</i>	63
Foaică vjarđe đe skumpină * <i>Zelen list od rujevine</i>	64
Kolo-n valje, îñtr-o građină * <i>Tamo dole, u baštici</i>	65

Firja-j mujkā blastamată * <i>Prokleta mi bila, mati</i>	65
Frundză vjarde đ-alunjalje * <i>Zelen list od leskovice</i>	66
Baće, vînće, baće * <i>Duni, vetre, duni</i>	66
Peljin bjeu, peljin manînk * <i>Pelin pijem, pelin jedem</i>	66
Sus în sus, la đalu Šernji * <i>Gore, gore, na vrh Černe</i>	67
Ušuur, pujulje, ušuur * <i>Lakše, lakše, pile moje</i>	67
Sărak binje * <i>Sirotanko</i>	67
Đalulje, fašaća-j valje * <i>Brdašce, dolina budi</i>	69
KÎNCÎŞE ĐI OCÎJE ŠĂ SOLDACÎJE * HAJDUČKE I VOJNIČKE BALADE	70
Frundză vjarde, pār uskat * <i>Zelen list, a kruška suva</i>	70
Kîncîku la Ajduk Velku * <i>Pesma o Hajduk Veljku</i>	70
Đeđu, źinjiri lu Žîgman kralj * <i>Đeđu - zet Žigmana kralja</i>	73
Gruja lu Novak * <i>Grujica Novakov</i>	75
Kuosta pākurarju * <i>Kosta čobanin</i>	78
Uoića balură ku kornjicu-n gură * <i>Ovčica belka, s rogom u ustima</i>	80
Gică kîtanjică * <i>Gice katanica</i>	81
Muošu mînjijat * <i>Ljutiti starac</i>	83
Korbja * <i>Korbja</i>	86
Majstor Manojlja * <i>Majstor Manojlo</i>	88
Kîncîku lu Kraljević Marku * <i>Pesma Marka Kraljevića</i>	98
KÎNCÎŞE SFÎNCĂŞĆ * MITOLOŠKE PESME	105
Sînta majka vinjirja * <i>Sveta Majka Petkovică</i>	105
Kîncîku lu svîncî * <i>Pesma o svecima</i>	106
Kum s-a fakut pomîntu * <i>Kako je stvorena zemlja</i>	111
Kîncîku lu Muošu Novak * <i>Pesma Starine Novaka</i>	114
Jana Sîmzîjana * <i>Jana Simzijana</i>	120
KÎNCÎŞE LA AĐETURJ * PESME UZ OBIČAJE	127
Bună zăua la Ažun * <i>Dobar dan na Badnji dan</i>	127
Fata mami, fată * <i>Ćeri moja, ćerkice</i>	127
Zorilor, surorilor * <i>Zoro, zoro, posestrimo</i>	128
Žuakă suakră p-inga vatră * <i>Igraj mati pored vatre</i>	128
A pljekat bajatu đin Sîrbije * <i>Pošo momak iz Srbije</i>	129
Paparudă, rudă * <i>Dodolko, dodo</i>	130
Lazîra * <i>Lazarička pesma</i>	130
Zdravica dîn Mlaoa * <i>Slavska zdravica iz Mlave</i>	131
KÎNCÎŞE ĐI LJIGANAT Š-ADURMIT KOPIJI * USPAVANKE	134
Duru, duru, durujan * <i>Duru, duru, durujan</i>	134
Lulă mikă * <i>Mala lula</i>	134
Cîljiljiu-tîljiljiu * <i>Cigu-ligu</i>	134

Bardžă * <i>Roda</i>	134
Kukuriku, manda, 1 * <i>Kukuriku, manda, 1</i>	135
Kukurigu, manda, 2 * <i>Kukuriku, manda, 2</i>	135
Mînușică frîntă * <i>Slomljena ručica</i>	135
Dura, dura, ku karuca * <i>Brzo, brzo, taljigama</i>	135
Dajna-majna * <i>Dajna-majna</i>	136
KÎNCÎSE ȚI AȚETURJ LA MUARȚE * PESME UZ POSMRTNE OBREDE	137
Petrekatura dăń Voluja * <i>Petrekatura Iz Voluje</i>	137
Marturija la ljađinu mortuluj * <i>Marturija nad odrom (D. Lug)</i>	141
Marturija đin Arnaglaua * <i>Marturija iz Rudne Glave</i>	145
Povasta rajuluj đin Crnajka * <i>Rajska priča iz Crnajke</i>	148
Marturija dăń Laznjica * <i>Marturija iz Laznice</i>	153
Marturija dăń Săljışća * <i>Marturija iz Selišta u Homolju</i>	154
Marturija đin Dîbiljug * <i>Marturija iz Debelog Luga</i>	156
Marturija đi la Vlaulja * <i>Marturija iz Vlaola</i>	156
Marturija đin Crnajka * <i>Marturija iz Crnajke</i>	157
Marturija dăń Laznjica * <i>Marturija iz Laznice</i>	157
Marturija đin Crnajka * <i>Marturija iz Crnajke</i>	158
Marturija dăń Źitkovica * <i>Marturija iz Źitkovice</i>	159
Marturija dăń Laznjică * <i>Marturija iz Laznice</i>	160
KÎNCÎSE ȚI RÎS ȘI RĂŹIL * ȘALJIVE I SATIRIȚNE PESME	162
Tota lumja-n dzîše mije * <i>Svi mi ljudi prebacuju</i>	162
Juo fak tuaće kît sa puaće * <i>Ja sve činim kol'ko mogu</i>	162
Arnjikă njevasta mja * <i>Baš je vredna žena moja</i>	163
Ma-nsuraj, luvaj mujarje, 1 * <i>Oženih se, uzeh ženu, 1</i>	163
Ma-nsuraj, luvaj mujare, 2 * <i>Oženih se, uzeh ženu, 2</i>	164
Ma-š duša šî juo la nuntă * <i>Otišo bih na veselje</i>	164
Pusăj la mîndra mîna-n kap * <i>Pomilovah draganu</i>	164
Ma mînă tajka la plug * <i>Tast me tera na oranje</i>	165
Skosăj razbuoju dupa kasă * <i>Stavih razboj iza kuće</i>	166
ȚESKÎNCÎSE * BAJALICE	167
Vrîđituarja - prioćasa šojmanjilor * <i>Vračara - šojmankina sveštenica</i>	167
Țeskîncîk đî šojmanje * <i>Bajalica protiv šojmana</i>	170
Ți skrisă, 1 * <i>Da se ostvari zapisano, 1</i>	176
Ți skrisă, 2 * <i>Za zapisano, 2</i>	177
Țe skrisă, 3 * <i>Za zapisano, 3</i>	177
Ți skrisă, ku draši, 4 * <i>Za zapisano, sa đavolima, 4</i>	178
Ți dragusta, 1 * <i>Za ljubav, 1</i>	180
Ți dragusta, 2 * <i>Za ljubav, 2</i>	180
Ți dragusta, 3 * <i>Za ljubav, 3</i>	181

Đi ljegat barbacî * <i>Za vezivanje muškaraca</i>	181
Đi đizljegat barbacî, 1 * <i>Za odvezivanje, 1</i>	183
Đe đezljegat barbacî, 2 * <i>Za odvezivanje muškaraca, 2</i>	185
Đe điuokj, 1 * <i>Za zaštitu od uroka, 1</i>	185
Đe điuokj, 2 * <i>Od uroka, 2</i>	186
Đi Suare sâk * <i>Od suvog Sunca</i>	188
Đi gâlbinare * <i>Za zaštitu od žutice</i>	191
Đeskîntjek đe izdat * <i>Za zaštitu od izdata</i>	192
Đeskîntjek đe boala grja * <i>Od padavice (epilepsije)</i>	192
Đi Muma Padure * <i>Za zaštitu od Šumske Majke</i>	193
Đe moroju âl viu * <i>Za zaštitu od živih vampira</i>	194
Apă dă vînturj * <i>Za zaštitu od vetrinja</i>	195
Aluna vojnjišaskă * <i>Vojnički lešnik</i>	199
Đeskîncîse đî întorsură * <i>Bajanje za vraćanje čini</i>	200
Đi întorsură, 1 * <i>Vraćanje čini, 1</i>	200
Đe întorsură, 2 * <i>Vraćanje čini, 2</i>	201
Đe întorsură, 2 * <i>Vraćanje čini, 2</i>	202
Întorsura a mare * <i>Veliko vraćanje čini</i>	203

III. POVJEŠĆ * PROZA209

POVJEŠĆ * PRIPOVETKE211

Đi še je albina njagră * <i>Zašto je pčela crna</i>	211
Đin še je fakută mujarja * <i>Od čega je stvorena žena</i>	212
Đi kînd sînt fjarîlji * <i>Otkad su gvozdene zamke</i>	213
Povasta đispre tutun * <i>Priča o duvanu</i>	214
Draku ku Dumnjedzîu lukră îñ parće * <i>Đavo i Gospod Bog napoličari</i>	215
Draku ku Dumnjedzîu rîndaš * <i>Bog i Đavo kao pomeljari</i>	215
Đi še Dumnjedzîu a fužit pi šerj * <i>Zašto je Bog pobegao na nebo</i>	218
Kum Soarilji s-a lasat đe însurat * <i>Kako je Sunce odustalo od ženidbe</i>	219
Kum Svići Aranželu a-nvacat * <i>Kako je Sveti Arandjel učio</i>	221
Ginducă * <i>Ginduca („žirić“)</i>	222
Lupu ku pîkurarju * <i>Čobanin i vuk</i>	227
Mujare nopîrkă * <i>Žena zmija</i>	228

IV. VORBARNJICĂ * PAREMIJE231

KUM A DZÎS AJ BATRÎNJ * POSLOVICE I IZREKE233

ÎNŽURAMÎNCE ȘÎ BLASTĂME * PSOVKE I KLETVE245

ÎNTRĂBAȘUNJ * PITALICE248

GIȘITUORJ, ȘUMJELȘ * ZAGONETKE250

V. KÎNCÎSE ÐI RUÐÎNJE * EROTKE PESME	259
KÎNCÎSE ÐI RUÐÎNJE * EROTSKE PESME	261
Ćušu * <i>Sova</i>	261
Vinje ćušu Ði la munće * <i>Ide sova sa planine</i>	261
Ðikaj, Ðikaj, Ðikaj-Ða * <i>Ðiha-Ðiha</i>	262
Pîkurarješć, Ði ruÐînje * <i>Pastirske erotske pesme</i>	262
VI. ASKULTAC POVASTA MJA	265
O projektu.....	267
Fata kockare ku caru * <i>Mudra devojka i car</i>	270
Kum je pi lumja-ja * <i>Kako je na onom svetu</i>	272
Baba, vrîţituare minşinuasă * <i>Baba, laţna vraĉara</i>	273
Klinga, školarju draşilor * <i>Klinga, đavolji uĉenik</i>	275
Ðarîndu jastă naruodz * <i>Svuda ima budala</i>	278
Autorska vlaška poezija - <i>Mario Poljaković, Topolnica</i>	280
VII. SKRIPSUORJ * BELEŞKE	283
Pouĉne beleške s terena	285
Rîndu mujerjsek * <i>Źenski „red”</i>	285
Mujarja je kăsatoarnjikă * <i>Źena je ĉuvarkuĉa</i>	286
Mujarja kuminće * <i>Verna Źena</i>	286
Învacatura muoşuluj * <i>Pradedovska škola</i>	286
Ðin še je fakut raju * <i>Od ĉega se sastoji raj</i>	287
Şe visadză mujerj batrînje * <i>Şta sanjaju stare Źene</i>	288
Baba ku muarĉa * <i>Baba i smrt</i>	289
VIII. STUDIJE IZ VLAŞKOG FOLKLORA	291
Vlaška mitološka pesma o poreklu zla	293
Elementi titanomahije u vlaškim mitološkim pesmama	301
Vlaška pesma o Hajduk Veljku iz Topolnice	321
Nebeska tela i obred „marturija” u kultu mrtvih	327
IX. KNJIGA UTISAKA.....	335
Dragan Jacanović, <i>Ispunjen zavet prema maternjem jeziku</i>	337
Saša Srećković, <i>Iskre vrcavosti bez premca</i>	340
Svetlana Nikolin, <i>Vrh narodne poetike starog kontinenta</i>	341
Prof. dr Sadik Idrizi Aljabak, <i>Bio je poslednji trenutak</i>	342
Prof. dr Dorin Lozovanu, <i>Ostavština za buduće generacije</i>	343
Biografija autora.....	345
Index zapisivaĉa.....	349
Index kazivaĉa	350

DESKÎNCÎSE

Bajalice

Sl. 19 Vlaška vračara Desanka Prvulović iz Crnajke u Poreču. Foto: D. Jelinčić, 2014

VRÎŽÎTUARJA - PRIOCĂSA ŠOJMANJILOR

Kînd sa naŝce uomu, îñ Poreŝa sa kredzut kă vin doasprăce ŝojmanje ŝă-j ursadză traju đin aăla ŝas pănă la muarce, ŝî aja đin dzî îñ dzî, đin ŝas îñ ŝas. Aŝa ursat ŝojmanjilji skriu îñ vro karce, ŝî đ-aja ursa uomuluj sa kjamă „skrisa”. Pi lînga „skrisă”, jastă măj mulce vuorbe kare însamnă ursa: „dăcîna”, „soarta”, „narok”, ka ŝî o vorbă pastrată đî la Rimljenj, ama zujtată ku aŝa sămn: „fata”! Asta vorbă arată kă însamnat ursa uomuluj numa pin su-duiturj, kînd sa îñžură: „Futuj *fata*-n kur!”, „(Futuc) *Fata* kuj cá fakut, kuj cá dat!” Đin vorba „fată” je skuasă vorba „fatalizam” kare însamnă kredzamînt

93. VRAČARA - ŠOJMANKINA SVEŠTENICA

Kad se čovek rodi, u Poreču se verovalo da dolaze dvanaest ŝojman-ki da mu odrede život od tog časa pa do smrti, i to iz dana u dan, iz časa u čas. Tako određenu sudbinu ŝojmanke upisuju u neku knjigu, zato se sudbi-na zove „zapis”. Pored „zapisa”, ima još reči koje znače sudbinu: „dato”, „sorta”, „sreća”, kao i reč sačuvana od Rimljana, ali sa zaboravljenim značenjem: „fatum”! Ona pokazuje da je imala značenje sudbine samo u psov-kama: „Bem ti *subdinu* u dupe!”, „(Bem ti) *Sudbu* koja te rodila, koja te je dala!” Iz reči „fata” (fatum) nastala je reč „fatalizam” koja označava verovanje da je

kînd lumja krjađe kî je tuot îñ traj dat îñainće îñ şasu naşćiri, kî je tout skris kum a dat Fata (Ursa), şă traju njimika nu puaće skimba. Kredzutu alu Rumî-nji aj batrînj a fuost fatalizam kurat!

Şojmanjilji nu lasă uomu sîngur dupa şe l-a ursat. Jalje au aţutuorj kare puartă griţa să mjargă traju alu tuot uomu kum je rîndit îñ şasu naskutuluj. Aţutuori alu şojmanje sînt vrăţituari-lji. Jalje sînt priočasîlji luor.

Şojmanjilji aljeg priočasîlji lor đin-tra fjaće miş kînd jalje aju noă anj. Şćirja đi bualje şî đeskîncîşe đi ljikuit bualjilji, fjaćilji învacă îñ stare duşă, şî pun visurj, kî numa kînd je uomu luvat puaće sî vadă şî sî audă şojmanjilji. Fjaćilji învacă la şojmanje, pănă nu-npljinjesk şajsprăşe anji. Đin anji-ja puot să đeskînce a jevi.

Alji măj bunje fjaće şojmankilji învacă sî kadă, ş-aşa duşă puot să vorbjaskă ku jalje. Aşa fjaće kad la şina lu duminjika mikă, kînd şojmanjilji vin pin lumja uomuluj, sî sa gostaskă, şî sî vadă kum trajaşće lumja. Atunş lumja sa duşe la aşă mujerj, şî pista jalje îñ-trabă şojmanjilji đi nakazurlji luor.

Lumja krjađe kă şojmanjilji ursadză bun, ama jastă alće sîlje njikuraće kare sa-mpjadikă-n traju uomuluj, şî luj sa-ntîmplă mulće rîalje, îñsepînd đi la bualje uşuare pănă la rîalje măj grjalje. Kînd nu sa sîmće bun, uomu sa duşe pi la vrîţituorj, kare đemult a fuost îñ tuot kotunu satuluj kîci una. Ursa uomuluj, skrisă đi şojmanj, vrîţituarja vjađe îñ buobe đi kukurudz. Mistakaće ku mîna vrîţituori, buabilji sa-npart şî kad pi voja lu şojmanje. Da kînd sa-n-tîmplă şeva măj grjeu, adîns kînd vrja

sve predodređeno u času rođenja, da je tada sve zapisano kako je odredio Fatum (Usud), i da takav život ništa ne može promeniti. Verovanje starih Vla-ha bio je čist fatalizam.

Şojmanke ne napuštaju čoveka po-sle određenja sudbine. One imaju po-moćnike koji vode računa da se život svakog čoveka odvija onako kako je određeno. Pomoćnici šojmana jesu vračare. One su njihove sveštenice.

Şojmanke biraju svoje sveštenice među devojčicama, kad ove imaju de-vet godina. Znanje o bolestima i ba-jalice kojima se bolesti leče, one uče kroz trans i san, jer samo kad je čovek obuzet može videti i čuti šojmanke. Devojčice uče kod šojmanki dok ne na-pune šesnaest godina. Otada mogu da vračaju javno.

Najbolje devojčice šojmanke uče da padaju u trans, i tako obuzete da raz-govaraju sa njima. Takve devojčice pa-daju uoči mlade nedelje, kad šojmanke dolaze u ljudski svet da se goste, i da vide kako ljudi žive. Tada ljudi idu kod takvh žena i preko njih pitaju šojman-ke o svojim tegobama.

Ljudi veruju da šojmanke određuju dobru sudbinu, ali ima raznih nečasti-vih sila koje utiču na život, pa se čoveku događaju mnoga zla, počev od obič-nih bolesti do velikih tragedija. Kad mu nije dobro, čovek odlazi kod vrača-ra, kojih je ranije bilo u svakoj seoskoj mahali po jedna. Čovekovu sudbinu, određenu od strane šojmanki, vračara vidi u zrnima kukuruza. Pomešana ru-kom vračare, zrna se dele i padaju po volji šojmanki. A kad se desi neki teži slučaj, a posebno kad želi da vidi kakva

sî vadă še ursă ăl aščată, uomu sa duşe la vrîžîtuorj kare kad. Jalje puot veđa şî ursă înnaince, şî puot – ku aţutatu lu şojmanje - sã skuatã pi aj muorc đî pi „lumja-ja” sã vinã şî si vorbjaskã ku ruda lor a vije.

Nu şciu tuoc Rumînji înn Srbije đî şojmanje; pi aşca insã kunuosk numa Rumînji aj rãşãricanj (Kjaja, Krajna, şî pista Ćimuok kîtra Đij) ş-aj miţloşinj (Porješa şî Ćimokol Njegrũ), da Rumînji la zovîrnjit (înntra Porješa şî Moraua) krjed kã vrîžîtuorilji „pikã dã vînt”, şî pi mujerj kare-s dusã, puartã svîncî vîntuluj kare-j kjamã „vînturlji”.

Ursa omuluj je datã odatã đî la şojmanje, la naşcirje, şî nu sa puaće skimba njişkum şã njişkind. Vrîžîtuorilji sînt înnvacaće đî la şojmanje sã-n-tuarkã ursã la daćina ij, kum je skrisã, şî aja jalje puot faşa ku đeskînciše, înn kare kjamã pi sînta Majka Marija sî dã ljak, kã maj mulće şćije. Sa vjađe kã je Majka Marija dzîna şojmanjilor; ja je numa numilji înnkimbat alu Dzîna Batrînã – Mujka Mare, kare - înn kredzutu Rumînjilor - a naskut Pomîntu şî lumja înntrjagã, şî đ-aja şćije kum je ursã lu tuot şî je pi Pomînt şî pi Şerj.

Vrîžîtuarja rumînjaskã nu kućadzã sã înnuarkã lumja, nu kućadzã sã skurće vuorbilji lu đeskîncik, nu kućadzã sã đeskînce fara tot še trjabe sã fije pus înn ljak, şã nu kućadzã sã kaće banj pi đeskîncik, kã vin şojmanjilji ş-o bat. Puaće sã primjaskã numa banj kare al bolnau dã đî la injimã kînt sã fije plaćit ljaku. Vrîžîtuarilji batrînje n-a kućadzãt sã primjaskã banj înn mînã numa a katat sã-j lasã pi pomînt, sã-j gazîaşkã şî sî dzikã „Sã fije ljaku plaćit!”

ga sudbina čeka, čovek ode kod neke od vračara koje „padaju”. One mogu videti buduće događaje, a mogu – uz pomoć šojmanki – da izvedu pokojnike sa „onog sveta” da dođu i pričaju sa živim rođacima.

Ne znaju svi Vlasi u Srbiji za šojmane; ova bića poznaju samo istočni Vlasi (Ključ, Krajina i preko Timoka ka Vidinu), i centralni Vlasi (Poreč i Crna Reka), a zapadni Vlasi (između Porečke Reke i Morave) veruju da vračare „padaju u trans od vetra”, i da obuzete žene u tom transu vode demoni vetra koje zovu „vetrinje”.

Čovekova sudbina je jednom određena od šojmana, u času rođenja, i ne može se menjati nikako i nikad. Šojmanke uče vračare kako da vraćaju sudbinu u njen određeni tok, kako je zapisano, i one to čine bajalicama u kojima se za lek obraćaju Svetoj Majci Mariji, jer je ona svemoćna i sve zna. Vidi se da je Majka Marija boginja šojmanki; ona je, zapravo, izmenjeno ime Stare Boginje – Velike Majke, koja je – po verovanju Vlaha – rodila Zemlju i ceo svet, i zato zna koja je sudbina svega na Zemlji i na Nebu.

Vlaška vračara ne sme da vraća ljude, ne sme da skraćuje tekstove bajalica, ne sme da menja sadržaj melema ili leka koji pravi dok baje, i ne sme da traži novac za bajanje, jer će doći šojmanke da je premlate. Sme da primi samo novac koji bolesnik daje od srca, ali tek toliko da se simbolično plati lek. Stare vračare nisu smele novac da prime u ruke, već su tražile da se spusti na zemlju i da se nagazi nogom uz reči „Da lek bude plaćen!”

DESKÎNCÏK ÐI ÐOJMANJE*Arnaglaua, Janku Sljekarju*

Ðojmanjlji sînt un fjelj Ði dzînje ursa-tuarje tarj kare rašask suđina uomuluj în sasû kînd s-a naskut. Sînt doăsprăşe, kîće lunj jastă pi anu Ði dzîlje. La lji trij măj marj sa šciu šă numilji: *Jana, Sîm-dzîjana* şi *Stojana*, ama nu lji sa kućad-ză dzîşa pi nume, numa lji sa dzîşe „jalje” or, măj đes, „dzînjilji milostînsîlji”, să nu sa mînjije, kă atunşa sînt rîalje. Măj tare sînt Ði tuot pi lumje, nu sa ćem Ði njimika, njiş Ði Dumnjedzîu, šă askultă numa Ði sînta Majka Marija. Kînd sînt mînjiuasă jalje duk bualje, da Ði bualji-lja numa jalje au ljak. Jalje sa mînjije măj đes kînd sa gazîaşće luoku unde s-a žukat, or kînd uomu sa pişă la tutuk în trauşă (aja lji „kasa” şi „masa”), or kînd al prinđe viornjica Ði kare lumja sa apîră skipînd. Al bolnav je amjecît şi puzumenjit, fara pućarje, vorbjaşće najurlja, al duare tuot, nu duarme kalumja, visadză visurj urîće, da kînd je buala grja, al prinđe şi buala rîa. Kopij-aj miş nu manînkă, şi plîng şi cîpa una-ntruuna. Ð-al bolnau sa dzîşe kî je „şojmanjit, luvat Ði şojmanje”, în alt fjelj, „lovut”, „ćoknjit”, „pljesnjit”. Sa đeskîntă điminjaca lînga fuok în kasa l-al bolnau or la vrăžîtuorju, pi injima guală. Sa ja vas nuou, în jel sa punje mnjare, da în mnjare tamînje ku busujuok. Tuot aja sa mjastîka ku ljingură nuauă Ði ljemn. Đeskîncîku sa spunje Ði tri uorj. Ðin mnjarja đeskîntată al bolnau manînkă kîci kîta, pănă nu-j trjaşe.

A pljekat (Janku) pi kalje, pi kalare,
Pi drumu-l Dumnjedzîo-l mare,
S-a-ntînjit ku milostînsîlji-n kalje.

94. BAJALICA PROTIV ÐOJMANA*Rudna Glava, Janko Nikolić*

Ðojmanke su moćne vile suđenice koje određuju sudbinu ćoveka u ćasu rođenja. Ima ih dvanaest, koliko ima i meseci u godini. Trima najjaćim zna-ju se i imena, to su: *Jana, Samdzijana* i *Stojana*, ali se ne smeju oslovljavati po imenu već im se każe „one” ili ćeşće „vile milostive”, da se ne naljute, jer su tada najopasnije. Jaće su od svega na svetu, ne boje se nićega pa ni Boga, i sluşaju samo Svetu Majku Mariju, majku Božju. Kad su ljute, one donose bolesti, ali od tih bolesti samo one drže lek. Od „şojmana” se oboljeva na razne naćine, najćeşće kad se nagazi mesto na kome su igrale, kad se ćovek pomokri na drvljanik u dvorištu (njihovo „boravişte” i „trpeza”!), ili kad te zahvati vrtlog vetra od koga se ljudi štite pljuvanjem. Bolesnik izgleda sumanuto i rastrojeno, bez snage, govori nerazumno, boli ga „ćela snaga”, loşe spava i ima ružne snove, a u teţim oblicima stižu ga napadi padavice. Bebe odbijaju hranu i histerićno i dugotrajno plaću. Za bolesnika se veli da je „oşojmanjen, uzet od şojmana”, drugim rećima „udaren”, „ćaknut”, „blesav”. Bajanje se vrşi ujutru na prazan stomak kraj ognjišta u kući vraća ili bolesnika. Uzme se nov, nekorişćen sud, u njega se stavi med a u med tamjan i bosiljak. Sve se to meşa novom drvenom kaşikom i tri puta izgovara navedena basma. Prebajani med bolesnik potom jede malo-pomalo, dok ne ozdravi.

Poš'o (Janko) putem, stazom,
Božjim putem velikim,
Suđenice je na putu sreo.

Dzînjlji milostînsîlji mînjijaće,
 Înfokaće,
 Ði ðirjapta l-a luvat,
 Şî-n karuţă l-a runkat;
 Ði še sus - măj sus,
 Ði še sus - şî măj sus.
 Ðe trij uorj la rîðikat,
 Ði trij uorj la skuturat;
 Sînzilji j-a tulburat,
 Karnja j-a îngenjinat -
 L-amjecît,
 L-a fîrşît,
 L-a norodzît -
 La fakut ðin uom njiuom.
 Nu măj puaće să vorbjaskă,
 Nu şcije sî puvestaskă,
 Ş-a pljekat pi drum, pi kalje,
 Ku glas mare pănă-n şjerj,
 Ku lăkrîmj pănă-n pomînt,
 Sa kîntă, sa nîkaţiaşce.
 Njima-n cara no-l audza
 Ði kît sînta Majka Marija ðin şjerj.
 Snta Majka Marija-l audza,
 Şî ði vajcîlji luj,
 Ði nakazurlji luj -
 În skara ij
 Nu puća şađa,
 Pi skamnu ij
 Nu puća uðinja.

Kum îl audza,
 Ði pi skamn sa skula,
 În kalkînj sa rîsuşa,
 Rokja alba înbraka,
 Bîto-l ði aur î n mî nă luva,
 Pi skară ði aur şî ði arzînt sa kubara,
 Pi hat sa-n kîljika
 Şî la (Janku) ažunza.
 „Duamnje, (Jankulje),
 Şe ci vi vajta,
 Şe ci vi kara,
 Ði jo n-aş puća
 Ði mila tja,

Suđenice naljućene,
 Raspaljene,
 S desna su ga dohvatile,
 U karuce hitnule;
 Od više - poviše,
 Od više - još više.
 Tri put su ga digle,
 Tri puta protresle;
 Krv mu zamutile,
 Meso zatrovale -
 Ošamutile,
 Strošile,
 Zaludele,
 U nečoveka pretvorile.
 Ne može da zbori,
 Ne zna da govori,
 Pa je poš'o putem, stazom,
 Glasom snažnim do neba
 I suzama do zemlje,
 Pa se vajka, jadikuje.
 Niko ga u zemlji ne čuje
 Osim Svete Majke Marije s nebesa.
 Čula ga je Sveta Majka Marija,
 I od vajkanja njegovog,
 Od jadanja njegovog,
 Na stubama svojim
 Ne mogaše sedati,
 Na prestolu svome
 Ne mogaše odmarati.

Čim ga ona dočula,
 S prestola se podigla,
 Na pete se okrenula,
 Belu halju obukla,
 Zlatni štap uzela,
 Niz stube zlatno-srebrne je sišla,
 Na hata uzjahala
 I do (Janka) stigla.
 „Gospode, (Janko),
 Što li jadikuješ,
 Zašto li se tužiš,
 Da ja ne mogado'
 Zbog milošte tvoje

În paşe şađa
 În skara mja?
 „Duamna, sînta Majka Marije,
 Kum sî nu ma vajt,
 Kum sî nu ma kînt,
 Kînd am pljekat pi kalje, pi kalarje,
 Pi drumu-l Dumnjedzîo-l mare,
 Ma-ntînjij ku milostînsîlji-n kalje.
 Dzînjilji milostînsîlji înfokaće,
 Mînjijaće,
 Nîkažîće -
 Ði đirjapta ma luvară,
 În karucă ma lupadară;
 Ði še sus - măj sus,
 Ði še sus - şî măj sus.
 Ðe trij uorj ma runkară,
 Ðe trij uorj ma skuturară.
 Sînzîlji îm tulburară,
 Karnja mi înenjinară,
 Rîndza-m zminćiră,
 Ma amjecîra, ma fîrşîră,
 Ma norodzîră,
 Ma fakură đin uom njiuom!”
 Snta Majka đe audza,
 Jut pi hatu ăl pornja -
 Întro-o mînă biş đî fuok,
 Întro-una stîlp đî busujok.

Hatu tare ăl mîna,
 Mjerza hatu đe zbura,
 Şî la salkă ažunza.
 Salka mare, krengarată,
 Şe krjaşće pi lînga apă.
 „Buna dzîua, salka mare,
 Krengarată!”
 „Binje sîc ažuće, Majka Duomnuluj!”
 Jut ku skamnu đî aur şî đî arzînt
 O ruga: „Şădz, Majka Duomnuluj!”
 „N-am venjit sî şăd,
 Numa sî ci-ntrăb
 Da-j vadzut pi dzînjilji milostînsîlji,
 Înfokaće, mînjijaće,
 Nîkažîće,

U miru da sedim
 Na prestolu svome?”
 „Gospo, Sveta Majko Marijo,
 Kako da ne kukam,
 Kako da ne tižim?
 Kad sam poš'o putem, stazom,
 Božjim putem velikim,
 Suđenice sam na putu sreo.
 Suđenice raspaljene,
 Razjarene,
 Razgnevljene -
 S dnesna mene zgrabiše,
 U karuce baciše;
 Od više - poviše,
 Od više - još više.
 Tri put uvis hitnuše,
 Tri put me protresoše.
 Krvu mi zamutuše,
 Meso mi zatrovaše,
 Želudac pomeriše;
 Ošamutuše, strošiše,
 Zaludeše,
 U nečoveka pretvoriše!”
 Sveta Majka kad to чу,
 Brzo hata potera -
 U jednoj ruci plamen bič
 A u drugoj struk bosiljka.

Hata brzo terala,
 Hitro hat je leteo,
 I do vrbe stigao.
 Vrba krupna, razgranata,
 Koja pokraj vode raste.
 „Dobar dan, vrbo krupna,
 Razgranata!”
 „Dobro ti pomoglo, Majko Božja!”
 Brzo joj stolac, zlatno-srebrni
 Ponudi: „Sedi, majko Gospodnja!”
 „Nisam došla da sedim,
 Već da te pitam
 Da li si videla suđenice,
 Raspaljene, razjarene,
 Razgnevljene,

Pi drum trekînd
 Ku ljaku lu (Janku)?”
 „E, Duamna snta Majka Marije,
 A fi trekut, ma nu lj-am vadzut!”
 Mult snta Majka sa mînjija,
 Šî la salkă-j vorbja:
 „Tu salkă mare, rotată,
 Nu-m spusăş kum lj-aj vadzut,
 Kî pi lînga cînje a trekut,
 Ð-a ja ruod nu vi măj prînda,
 Numa primovara vi şkipa
 Šî vi plînză!”
 Aşa salka blîstama,
 Šî ruodu ij luva.

Jar pi hat sa-nkîljika,
 Înr-o mînă biş đî fuok,
 Înr-una stîlp đî busujok.
 Hatu tare ăl mîna,
 Mjerza hatu đe zbura,
 La măr mare ažunza.
 Măru dulşe, zemnarat,
 Înflurit şî krengarat.
 „Buna dzîua, măro-l dulşe,
 Zemnarat!”
 „Mulcamjesk, Majka Duomnuluj.”
 Jut ku snamnu đî arzînt o ruga.
 „N-am venjit sî şăd,
 Numa sî ci-ntrăb
 Da-j vadzut pi dzînjilji milostînsîlji
 Înfokaće, mînjijaće,
 Nîkažîće,
 Pi drum trekînd
 Ku ljaku lu (Janku)?”
 „Duamna snta Majko Marijo,
 Lj-am vadzut,
 Ama đe mult a trekut!”
 Ja-l blăgoslovja, şî ruod ij da:
 „Mărulje,
 Kare vo venji la cînje flomînd -
 Sî pljaşe satul,
 Kare vinje bolnau -
 Sî pljaşe zdravîn,

Putem da prolaze
 S lekom (Jankovim)?”
 „E, Gospo, Sveta Majko Marijo,
 Možda su prošle, al’ videla nisam!”
 Grdno se Sveta Majka naljuti
 I vrbi prozbori:
 „Ti mi vrbo krupna, krošnjasta,
 Ne reče da si ih videla,
 Mada su ovuda prošle -
 Zato roda nikad nemala,
 Samo s proleća slinila
 I plakala!”
 Tako vrbu prokljinjaše,
 I rod joj oduzimaše.

Opet hata uzjahala,
 U jednoj ruci plamen bič
 A u drugoj struk bosiljka.
 Hata brzo terala,
 Hitro hat je leteo,
 Do jabuke stigao.
 Vočka slatka, razgranata,
 Golema i puna cvata.
 „Dobar dan, vočko slatka,
 Razgranata.”
 „Zahvaljujem, Majko Božja.”
 Brzo joj stolac srebrni ponudi.
 „Nisam došla da sedim,
 Već da te pitam
 Da li si videla suđenice,
 Raspaljene, razjarene,
 Razgnevljene,
 Putem da prolaze
 S lekom (Jankovim)?”
 „Gospo, Sveta Majko Marijo,
 Videla sam ih,
 Ali su davno prošle!”
 Blagosiljaše je i rodом obdari:
 „Jabuko,
 Ko ti gladan dođe -
 Da pođe sit,
 Ko dođe bolestan -
 Da pođe zdrav,

Da ku ruodu tjeu
La tuata lumja sî lji fije di didikă,
Șî sî sa dukă la tuata nunta,
Șî la tuata zavječina,
Șî la tuata guozba.”
Așa-l blagoslovja,
Șî pi hat sa-nkîljika -
Într-o mîna biș di fuok,
Într-una stîlp di busujok.

Hatu tare ăl mîna,
Mjerza hatu de zbura,
La pâr mare ažundă.
Paru dulse, zemnarat,
Înflurit șî krengarat.
„Buna dzîua, pâr-o-l dulse,
Žemnarat!”

A tvojim plodom
Svi ljudi da se diče,
I da ga nose na svaku svadbu,
Na svaku svetkovinu
I na svaku gozbu.”
Tako je blagosiljala,
I hata uzjahala -
U jednoj ruci plamen bič
A u drugoj struk bosiljka.

Hata jako terala,
Hitro hat je leteo
I do kruške stigao.
Kruška slatka, razgranata,
Golema i puna cvata.
„Dobar dan, kruško slatka,
Razgranata!”

Sl. 20 Vlaška vračara Mila Novaković iz Crnajke opsednuta šojmankama pala je u trans. Detalj seanse sa etnologom P. Durlićem. Sa kamerom apsolvent etnomuzikologije Biljana Bojković. Foto: M. Šalarević, 2008.

„Mulcamjesk, Majka Duomnuluj!”
 Jut ku snamn di aur ši di ardint
 O ruga.
 „N-am venjit sî šad,
 Numa sî ci-n trăb
 Da-j vadzut pi dzînjilji milostînsilji,
 Înfokaće, mînjijaće,
 Nîkažîće,
 Ku ljaku lu (Janku)
 Pi drum trekînd?”
 „Duamna snta Majka Marije,
 Lj-am vadzut - đemult a trekut
 Ši supt un kuolc di gard sa pitulară!”
 Al blăgoslovja
 Ši ruod ij da:
 Kare vo venji la pār flomînd -
 Sî pljaşe satul,
 Kare vo venji bolnau -
 Sî plaşe zdravîn.
 Al blăgoslovja ši ruod ij da,
 Ši pi hat sa-nkîljika,
 Ši la gard ažunza.
 Di pi hat sarja,
 Atu di gard ljega
 Ši la jalje strîga.
 Jalje tuaće la ja ješa,
 Pi lînga ja spată sa faşa
 Š-n gura ij kata,
 Ši di vuorba ij askulta.
 „Sîn dac ljaku lu (Janku),
 Đin mnjarje, đin rîndza đin jalje;
 Sîn dac di njepućare,
 Sîn dac di tulburjarja kapuluj,
 Sîn dac di şuşnjala,
 Sîn dac di tuata durjarja
 Še va fi în uasîlji luj.
 Kare vrjec sî mje-l dac di vuoje -
 Sî mje-l dac, kare nu...” -
 Biş di fuok traža,
 La bataje lji luva
 Ši ljaku skoća,
 Š-n pjaćik alb al învaluja,
 Ku aca roşe il ljega,

„Zahvaljujem, Božja Majko!”
 Brzo joj stolac zlatno-srebrni
 Ponudi.
 „Nisam došla da sedim,
 Već da te pitam
 Da li si videla suđenice,
 Raspaljene, razjarene,
 Razgnevljene,
 S lekom (Jankovim)
 Putem da prolaze?”
 „Gospo, Sveta Majko Marijo,
 Videh ih - davno minuše
 I pod čoškom ograde se sakriše!”
 Blagosiljaše je
 I rodod obdari:
 Ko dođe gladan -
 Da pođe sit,
 Ko dođe bolestan -
 Da pođe zdrav.
 Blagosiljaše je i rodod obdari,
 I hata uzjahala,
 Do ograde stigla.
 Sa hata sjahala,
 Za ogradu ga vezala,
 Sudaje dozivala.
 One sve izadoše,
 Oko nje se poređaše,
 U usta je gledaše,
 Njenu reč slušaše.
 „Da mi date (Jankov) lek,
 Od meda, od jeda;
 Da mi date za nemoćnicu,
 Da mi date za vrtoglavicu,
 Da mi date za uzdahe,
 Da mi date za svaku boljku
 Koja bude u njegovim kostima.
 Koja hoće dobrom voljom da mi da -
 Neka da, koja neće ...” -
 Bič vatreni trzaše,
 Pa ih njime mlaćaše
 I lek od njih dobijaše,
 U belo krpče uvijaše,
 Crven-koncem vezaše,

Š-n puzanarj ăl бага,
 Šî la (Janku) sa-ntorša.
 Punja snaga la snagă,
 Sînze la sînze,
 Karnje la karnje,
 Rîndza la luoku ij.
 Kum traže vaka la vicălu ij -
 Rîndza la luoku ij!
 Kum traže uaja la mnjelu ij -
 Rîndza la luoku ij!
 Kum traže mumu la kopilu ij -
 Rîndza la luoku ij!

Pi (Janku) ăl ugođa,
 Ăl înzdrăvenja.
 L-a lasat kurat, luminat,
 Šă sînstît,
 Ka un măr mîndru î nflurit
 Într-un duos î nfrundzît,
 Ka mnjarja-n stupină,
 Ka aluvatu-n postao.
 Đeskîndiku đî la minje,
 Ljaku đî la snta Majka Marije.
 Đî la ja ljak sî fije
 Kî ja măj mult šćije.

ĐI SKRISĂ, 1

Arnaglaua, Visaljina Bkuanje

Đi skrisa (sî sa fakă aja šî je ursat)
 sa đeskîntă kînd insa kăsătorită măj
 đikurînd trajašće rău ku suocu; atu-
 nša sa krjađe kî soco-la nuje ursat, šî
 dupa-l ursat sa trîmjăće un kokuoš
 vîlvuos, ku ărpilji đî ocăł, šî ku ćuoku
 đî fier. Sa đeskîntă šî la fjaće marj, kare
 n-au naruok ku bajecî, kă înga n-a dat
 pista skrisa luor. Sa đeskîntă lînga ka-
 min.

Kîrpă, kîrpucă,
 Pi kuoš ćî arunkaj,
 Kokuoš ćî fakuj,

U džepče ga metaše
 I (Janku) se vratila.
 Stavila mu snagu na snagu,
 Krv na krv,
 Meso na meso,
 Želudac na mesto njegovo.
 Kao krava svom teletu -
 Želudac na svoje mesto!
 Kao ovca svom jagnjetu -
 Želudac na svoje mesto!
 Kao majka svom detetu -
 Želudac na svoje mesto!

(Janka) uredila,
 Izlečila.
 Ostavila ga čistog, svetog
 I čestitog,
 Ko jabuku lepu, rascvalu,
 Usred šume olistale,
 I kao med u košnici,
 Kao testo u naćvici.
 Bajanje od mene,
 Lek od Svete Majke Marije.
 Lek od nje neka bude
 Jer ona najviše zna.

95. DA SE OSTVARI ZAPISANO, 1

Rudna Glava, Veselenka Bkić

Da se ostvari „zapisano” (suđeno)
 baje se kada je u braku mladih supruž-
 nika velika nesloga; tada se veruje da
 bračni drug nije onaj koji je „suđen”, pa
 se po „suđenog” šalje mitski petao sa
 čeličnim krilima i gvozdenim kljunom.
 Baje si devojkama koje nemaju sreću
 sa momcima, pa veruju da još nisu na-
 letele na svoga „suđenika”. Baje se kraj
 kamina.

Maramo, maramče,
 U odžak te hitnuh,
 U petla te pretvorih,

Ku ārplji đī ocāl,
 Šī ku ćuoku đī fīer.
 Kīnd pista skrisa-mja vi da,
 Ku ćuoku s-o ćoknješč,
 Ku ārplji sǎ-l prīsnješč,
 Ku gjarīlji sī mje-l zgīrīj.
 Đin suomn sǎ-l pumenješč,
 La minje sǎ-l opravješč.
 Įn vis sǎ-l visǎdz,
 A jevi sǎ-l kunuosk. .

ĐI SKRISA, 2

Arnaglaua, Stanka Brdnušan

Fak braširlji kukoluoš,
 Sī sa fakǎ njegru kokuoš,
 Sī zbuarje pi kuoš,
 Pista skrisu mjeu sǎ đǎ!
 Kīnd vo gasa -
 S-j đǎ ku ćuoku-n kap,
 S-l ćoknjaskǎ,
 S-l poknjaskǎ,
 S-l pumenjaskǎ,
 Pi paše sī nu-l lasǎ
 Pǎnǎ la minje nu vinje!

ĐE SKRISǎ, 3

Praova, Ljina Ilješoanje

Tu kǎmaše,
 Đe kīnd tj-aj ćasut,
 Ši tj-aj fǎkut,
 Ši tj-aj purtat,
 Njić o službǎ nu c-am dat,
 Da la asta sarǎ mare,
 Sǎ-c dau o službǎ tare.
 Sǎ služeštj,
 Da sǎ nu tunžeštj:
 Sǎ tje fać balaurel pe ćer,
 Ku ćoku đe fer,
 Ku rocīlji đe ocāl -
 Sǎ kac skrisa la (Mǎrija)
 Sǎ kac skrisa,

Sa ćelićnim krilima
 I gvozdenim kljunom.
 Kad na mog suđenog naiđeš,
 Kljunom ga kljucni,
 Krilima mlatni,
 Kandžama ogrebi.
 Iz sna ga probudi,
 K' meni ga uputi.
 U snu da ga usnim,
 Na javi da ga prepoznam.

96. ZA ZAPISANO, 2

Rudna Glava, Stanka Brandušanovć

Motam tkanice u klube,
 U crnog petla da se pretvore,
 Da kroz dimnjak odleti,
 Mog suđenika da nađe!
 Kad ga nađe -
 Da ga kljunom ćukne u glavu,
 Da ga ćukne,
 Da pukne,
 Da ga osvesti,
 Mira da mu ne da
 Dok mene ne dođe!

97. ZA ZAPISANO, 3

Prahovo, Magdalena Dobrivojević

Ti košuljo,
 Od kad si satkana,
 Od kada si urađena,
 I nošena,
 Ni jedan posao ti nisam dala,
 A od ove večeri velike,
 Da ti naložim službu veliku,
 Da služiš,
 Al da se ne tužiš:
 Da se pretvoriš u zmaja na nebu,
 Sa gvozdenim kljunom,
 Sa krilima od ćelika -
 Da potražiš (Marijinog) suđenika,
 Da potražiš suđenog

Și-n lung ši-n lat,
 Să kac ši ači în sat.
 Țe o fi în cară,
 Să-j punjem skară.
 Țe o fi în muntje,
 Să-j punjem puntje,
 Da Țekă o fi în sat,
 Să vină la vorbă,
 Și la svat.
 Kă jo înpung pe jel,
 Pe jel, pe mumă-sa,
 Pe ta-su,
 Pe fra-su,
 Pe sor-sa,
 Și pe naš-su,
 Pe muașă-sa,
 Pe birou Țin sat:
 Să-l îngeme la însurat.
 Să nu-j Ța să bja,
 Să nu-j Ța mîinka,
 Njič Țe sâmn să durmja,
 Până skrisa n-o kata,
 Și Țe (Mărija) să Ța.

ȢI SKRISĂ, KU DRAȘI, 4
Cîrnajka, Ruža Mușuanje

Măj tare sîlă kare puaće să-ntuarkă
 ursa skrisă la luoku ij, je sîla lu drași.
 Pućarja luor a ramas Țin vrjamja lu
 Șojtan, stramoșu drașilor, kare a fuost
 Fîrtatu lu Dumnjedzîu kînd s-a fakut
 Pomîntu. Ku ij nu kućadză să lukre fije
 kare vrîȚituarja, numa alji măj tarj,
 kare sînt sprimiće să lukre ku al nji-
 kurat, șî kare șćiu unde drași trajesk.
 Așa vrîȚituare ja un kucît ku plasâlje
 njagre șî sa duše la rîu, kată salkă lu
 kare krjenȚilji sîār pi apă. Sa Țizbrakă
 în pjalja guală, sa bagă în apă șî prin-
 Țe krjanga într-o mînă, da-n alaltă cî-
 nje kucîtu. Ku kucîtu faše o tajatură-n
 krjangă, ama n-o taje Ți tuot, numa

UzduȚ i popreko,
 Da potraȚiș i tu u selu.
 Bude li u ȚrȚavi,
 Da mu postavimo stube,
 Bude li u planini,
 Da mu postavimo brvno,
 Bude li u selu,
 Da doȚe na veridbu
 I u svatove.
 Jer ja podbadam njega,
 Njega, i majku njegovu,
 Oca njegovog
 Brata njegovog,
 Sestru njegovu,
 I kuma njegovog,
 I babicu njegovu,
 I seoskog birova:
 Da ga na Țenidbu teraju.
 Da mu ne daju da pije,
 Da mu ne daju da jede,
 Da mu ne daju da spava,
 Dok sudbinu svoju ne potraȚi,
 I dok kod (Marije) ne doȚe.

98. ZA ZAPISANO, SA ȢAVOLIMA, 4
Crnajka, Ruža Mućić

Najveću moć da vrata sudbinu u njen
 tok, imaju Țavoli. Njihova moć je ostala
 iz vremena Șojtana, Țavoljeg prapret-
 ka, koji je bio boȚji pobratim kad se
 stvarao svet. Sa Țavolima ne sme da
 radi svaka vraćara, sem onih najjaćih
 koje su spremne da rade sa nećistim
 silama, i koje znaju gde Țavoli Țive, i
 kako se mogu namamiti. Takva vraća-
 ra uzme noȚ sa crnim koricama i ode
 na reku, tamo traȚi mesto gde vrbova
 grana udara po vodi. Svlaći se gola i
 ulazi u vodu i hvata tu granu jednom
 rukom, a u drugoj ȚrȚi noȚ. NoȚem na-
 pravi mali rez u grani, pazeći da je ne
 preseće, samo pravi imitaciju da će je

faše kimîtä k-o taje. Cînînd krjanga-n mînä, kimîtînd k-o taje, deskîntă, ama tare bagă sama sã nu sminćaskă vuorbilji, şă sã nu arîaće frika, adîns kînd draşi însép sî jasă đin apă. Draşi nu vor sã do askulće vrîžîtuorlji, kî jalje lji strîkā ođina, şî đ-aja lji fak mulće nîsarîmbje, sã lji mînje sã sminćaskă pănă nu gaćesk đeskîncîku, kî atunša lji storăsk pi jalje şî nu sa măj duk sã fakă alće rîalje pin lumje. Vuorbilji lu đeskîncîk trăbe dzîsă đe trij uorj, fara njiş un pik đî greşală. Đeskîncîku, pi spusu lu vrîžîtuorj, nu sa sokoćasće kî je „ku al rău”, dakă sa lukră ku draşi, kî je vuorbă đî ursa, kare je măj tare rînd pu lumje, şî vrîžîtuarja faše lukru ku mare dobîndă kînd skrisa zminćită o-ntuarşe la rîndu ij.

Tu, salkă, sãrj îñ apă.
 Kum sãrj îñ apă,
 Bac şî dzîua şî nuapća,
 Aş sî skuoc draş, drakuajşe,
 Trînturj, trîntoruajşe,
 Să sã dukă după skrisa mja,
 După dzîsa mja unde v-o fi ja!
 Ăn vis sî mj-o dukă s-o visădz,
 Binje s-o kunuosk!
 Sî će duş draş, drakuajşe,
 Trînturj, trînturuajşe,
 Să nu đîrîc đî njima
 Pănă la ja nu ci vi duşa.
 Vi gasîo ku tată, ku mumă,
 S-o jaj đî-ntra mumă,
 Đî-ntra tată,
 Đî-ntra frac şî đî-ntra suruorj!
 V-o fi kununată?
 S-o jaj đî-ntra uom!
 Njiş mînkare sî nu manînsé,
 Njiş apă sã nu bja,
 Njiş ođinã sã nu ođinjaskă
 Pănă la minje nu va venja!

preseći. Držeći granu, imitirajući sečenje, baje, ali strogo vodi računa da ne pogreši u recitovanju i da ne pokaže nikakav strah, naročito kad đavoli počnu da izlaze iz vode. Đavoli ne vole nešto naročito da služe vračarama, jer one im kvare odmor, i zato im prave razne smicalice, ne bi li ih naterali da pogreše dok ne svrše bajalicu, jer tada mogu da se svete njima i ne moraju da idu na drugu stranu da čine zla. Bajalica treba da se izgovori tri puta, bez ijedne greške. Ova bajalica, po rečima vračara, ne smatra se crnom magijom, iako se radi sa đavolima, jer je reč o sudbini koja spada u najjači poredak na svetu, i vračara radi veoma koristan poseo kad poremećenu sudbinu vraća u njen ustaljeni red.

Ti, vrbo, po vodi skačeš.
 Kako po vodi skačeš,
 Kako lupkaš danju i niću,
 Tako da izvedeš đavole, đavolice,
 Tartore, tartorice,
 Da odu po moju suđenicu,
 Po moju sudbinu, gde god da bude!
 U san da mi je dovedu da je usnim,
 Dobro da je prepoznam!
 Da odete đavoli, đavolice,
 Tartori, tartorice,
 I da ne dirate nikog
 Dok do nje ne stignete.
 Ako je našete sa ocem, sa majkom
 Uzmite je od majke,
 Od oca,
 Od braće i sestara!
 Možda je venčana?
 Uzmite je od muža!
 Ništa da ne jede,
 Ništa da ne pije,
 Nigde da ne stane
 Dok kod mene ne dođe!

DI DRAGUSTA, 1*Arnaglaua, Visaljina Bkuanje*

Kum traže tota lumja la fuok,
 Šî la mînkarije,
 Šî la mnjarje,
 Šî la mirišíkă, šî la pînje -
 Aša sî sa tragă tot vilajtu la (Ljena),
 Šî la vuorba ij, šî la snaga ij,
 Šî la pućarja ij.
 Kum trag albinjilji la stupina lor,
 Šî trag, šî sa-n vîră,
 Šî vin đî pi tuaće kraşilji,
 Đî pi tuaće pađinjilji,
 Aša sî vină uaminji la Ljena,
 La ja, šî la vuorba ij,
 Šî la snaga ij.
 Kum je đî dulşe mnjarja šî mirišíka,
 Šî nu puaće lumja fara mnjarje,
 Šî fara mirišíkă,
 Šî fara pînje,
 Aša sî nu puată vilajto-sta
 Fara (Ljena),
 Fara vuorba ij,
 Šî fara snaga ij,
 Šî fara pućarja ij.

DI DRAGUSTA, 2*Arnaglaua-Kršje, Stana Maduanje*

A pljekat (Janku) pi kalje, pi karare,
 Sa-ntînjit ku albina-n kalje.
 Đin albină boşćină,
 Đin boşćină şjară,
 Đin şjară lumanarje.
 Lumanarja sa aprinsă,
 Kruşa-n kasă, kruşa-n masă,
 Kruşa-n patru kornji-n kasa.
 Kruşa-n stat đî bajat,
 Sî ramînă kurăt, măj kurat,
 Ka đî Majka Prjastoşe lasat.
 Ljak sî fije
 Đin sînta Majka Marije.

99. ZA LJUBAV, 1*Rudna Glava, Veselinka Bkić*

Kako vatra i hrana
 Privlače ljude,
 Kako ih privlače šećer, med
 I hleb,
 Tako nek (Lena) privlačna bude:
 Njen glas, njeno telo,
 Njen stas.
 Kako pčele lete svome pčelinjaku
 I tiskaju se u njemu,
 I dolaze sa svih kosa,
 Sa svih padina,
 Tako da ljudi dolaze (Leni),
 Njoj, njenom glasu,
 I njenom stasu.
 Kako su slatki med i šećer,
 I kako ljudi bez meda ne mogu,
 I bez šećera,
 I bez hleba,
 Tako da ovi ljudi ne mogu
 Bez (Lene),
 Bez njenog glasa,
 Bez njenog tela,
 I bez njenog stasa.

100. ZA LJUBAV, 2*Rudna Glava-Krš, Stana Janković*

Pošao (Janko) putem, stazom,
 Pčelu je na putu sreo.
 Od pčele voština,
 Od voštine vosak,
 Od voska sveća.
 Sveća se upali,
 Krst u kući, krst na sofri,
 Krst na četiri strane kuće.
 Krst na momkov stas,
 Da ostane čist, najčistiji,
 Kao od Majke Prečiste ostavljen.
 Lek neka bude
 Od Svete Majke Marije.

DI DRAGUSTA, 3

*Arnaglaua, pănă sa mătură kasa,
fata dupa bajat, mujarja dupa ibom-
njik; a đeskîntat Ljena Tenkuanje*

Nu mătur paje, nu mătur gunuaje,
Numa mătur tuaće furnjikucîlji,
Șî tuaće străljićilji.
Ku mătură lji măturaj,
Dupa (Janku) lji mînaj.
Pista jel vic da,
Sî mjel boldic, îngoldic,
La minje s-l opravic.
S nu-j da în lok o sta,
Ku njima nu va vorbi
Pănă la minje nu va venji.

DI LJEGAT BARBACÎ

Arnaglaua, Ljena Tenkuanje

Mujarja kare vrja sã ljaže barbatu
or ibomnjiku numa đî ja, sã nu puatã
sã ajbã trjabã njiš ku una alta mujarje,
kînd sa kulkã ku jel ja kîta kîlc šî, ku
furiš kînd gaćesk lukru, sa šćarže đî
buraturã ku kîlcã-ja. Đin njij pjeurmã
tuarše o acã lungã đî vr-o doã palmj.
Aca ljagã în noã nodurj, da pănă ljagã,
mujarja đeskînta:

Ljeg aca đî kînjipã!
Nu ljeg aca
Numa ljeg pi (Janku)!
Ij ljeg minćilji,
Ij ljeg gîndurlji,
Ij ljeg mînjilji,
Ij ljeg vînjilji,
Ij ljeg kuailji šã pula!
La alta kînd sa va duša
Pula nu-j sã va skula!

Dupa asta, ja o cau đî suok, sprimitã
ka caua đî sovjakã, šî bagã î-nja aca-ja,

101. ZA LJUBAV, 3

*R. Glava baje se dok se mete kuća,
devojka zove momka, a udata žena
ljubavnika; bajala Jelena Rajković*

Ne metem slamu, ne metem đubre,
Već metem sve mraviće,
I sve stenice.
Metlom ih pomeh,
Po (Janka) ih poslah.
Naiđete li na njega,
Da mi ga bockate, podbadate,
Meni da ga otpravite.
Mira nigde da nema,
Ni s kim da ne prozbori
Dok do mene ne dođe.

102. ZA VEZIVANJE MUŠKARACA

Rudna Glava, Jelena Rajković

Žena koja želi da veže muža ili lju-
bavnika samo za sebe, da ne može ima-
ti uspeh u seksu ni sa jednom drugom
ženom, kad legne s njim uzme malo
kućine, i kad završe posao, krišom se
njome obriše od sperme. Od te kućine
kasnije uprede konac dužine oko dva
dlana. Konac vezuje u devet čvorića, i
dok vezuje, govori:

Vezujem konac od kućine!
Ne vezujem konac
Nego vezujem (Janka)!
Vezujem mu pamet,
Vezujem mu misli,
Vezujem mu ruke,
Vezujem mu vene,
Vezujem mu kurac i muda!
Kod druge kad ode,
Kurac da mu se ne digne!

Posle toga uzme cev od zove, spre-
mljenu kao cevka za razboj, i u nju na-

da găurlji la kîpatinje astupa ku kikir-
jadză đî uaje, šă dziîše:

Am înkis samînca lu (Janku)
In cauă đî suok,
J-am ljeat pula ăn noă nodurj,
J-am astupat vînjilji
Ku kikirjedzîlji đî uaje,
Ku alta să n-ajbă pućare
Njiş în pulă
Njiş în kuaje!
Pula să-j kadă,
Pi alta să nu vadă!
Numa juo să-j fiu dragă,
Numa la minje să tragă,
Numa ku minje să puată
Vijaca luj tuată! Amin!

Caua-ja mujarja pitulă binje vrunde-
va supt strjeşînă, šă o lasă akolo pănă
nu sa va pjerđa sîngură đin uoki ij. Aša
sa ljagă vojnjiku ku kare mujarja sa
kulkă, da mujarja puaće ljea đî ja šă pi
fijekare uom pi kare numa-l kunuaşće,
da-j sa lasă la jel. Đî sî ljaže aša barbat,
trăbe sî ja o acă njagră šă kînd ăl vja-
đe kî mjarže pi drum, kum jel pašiaşće
aša ja la tot pašu luj ljagă kîc-un nuod
şî numîră pănă la noă, šă đeskînta:

Ij ljeat la (Janku) kapu,
Ij ljeat vînjilji,
Ij ljeat sînzîlji,
Ij ljeat minćilji,
Ij ljeat gîndurlji,
Ij ljeat mînjilji,
Ij ljeat pişuarilji,
Ij ljeat pućarja tuată,
Ku alta njimik să nu pouată!
La (Janku) luvaj minća înrjagă
Ku alta să nu măj ajbe trjabă,
Să kaće numa la minje,
Să-j ardă injima pănă nu vinje!

bije taj konac a otvore na cevki zatvori
ovčjim braboncima, i kaže:

Zatvorila sam seme (Jankovo)
U zovinu cevku,
Vezala sam mu kurac u devet čvorova,
Ovčjim braboncima
Sam mu zatvorila vene,
Moć da nema kod druge žene
Ni u kurcu,
Ni u mudima!
Kurac nek mu spadne,
Drugu da ne vidi!
Samo ja da mu budem draga
Samo ja da ga privlačim,
Samo sa mnom da može
Celog svog života! Amin!

Tu cevku žena dobro sakrije pod
strehom kuće, i ostavlja je tamo da joj
se sasvim ne izgubi iz vida. Tako se ve-
zuje muškarac sa kojim žena spava, ali
žena može privući i vezati za sebe bilo
kog drugog muškarca koji joj se sviđa.
Da bi vezala takvog muškarca, treba
da uzme crn konac i kad ga vidi da ide
putem, kako on korača tako ona na sva-
ki njegov korak da veže po jedan čvor.
Broji do devet, i govori:

Vezah (Janku) glavu,
Vezah mu vene,
Vezah mu krv,
Vezah mu razum,
Vezah mu misli,
Vezah mu ruke,
Vezah mu noge,
Vezah mu celu snagu
Sa drugom ništa da ne može!
(Janku) uzeh razum
Na drugu da ne misli,
Da misli samo na mene,
I srce nek mu gori dok meni ne dođe!

DI ĐIZLJEGAT BARBACÍ, 1

Arnaglaura, Visaljina Bkuanje

Ăl bolnau, di kare baba vjađe-n buo-
be kî je ljezat, or kă jel are îndojală kî
l-a ljezat vro mujare, duşe busujok, un
ban, şî un poljik ku apă.

Baba đeskîntă:

Fječîlji pi (Janku) l-a ljezat -
Fječîlji să-l đizlježe!
Mujerlji l-a ljezat -
Mujerlji să-l đizlježe!
Jo l-am đizljezat,
Ku tamînje l-am afumat!
Banu am lupadat,
Vînjilji j-am rîđikat,
Durerlji j-am luvat!
Đi mîna đirjaptă l-am luvat,
Pistă koljibă l-am arunkat,
Ka pana di gaină l-am uşurat!

S-a cîpat, s-a lăkrîmat,
Njima n-aodzît!
Sînta Majka Marije audzît,
Skară đ-arzînt a pus,
La jel s-a dubarît.
Đi mîna đirjaptă l-a luvat,
Pista koljibă l-a 'runkat,
Ka pana di gaină l-a uşurat!
Mj-a ramas kurat, luminat,
Ka busujoku-n građină,
Ka Luna kînd je pljină!

Sinta Majka Marije dzîša:
„Nu cí cîpa, nu cí líkrîma,
Numa đin luok cí duşa
La Visaljina vrîžîtuară
Ku ljimba uşuară:
Ku ljimba lji va điskurka,
Ku mătura lji va mătura!
Tuaće ljugaturlji va luva!”
Jo ku ljimba điskurkaj,

103. ZA ODVEZIVANJE, 1

Rudna Glava, Veselinka Bkić

Bolesnik, za koga vračara nađe u zr-
nima da je vezan, ili koji sam sumnja
da ga je vezala neka žena, donosi bosiljak,
novčić, i flašicu sa vodom.

Baba baje:

Devojke su (Janka) vezale -
Devojke neka ga odvežu!
Žene su ga vezale -
Žene neka ga odvežu!
Ja sam ga odvezala,
Tamjanom okadila!
Novčićem sam platila,
Vene sam mu oslobodila,
Sve bolesti uzela!
Za desnu ruku primila,
Preko kuće hitnula,
Ko pero olakšala!

Jaukao, plakao,
Niko ga nije slušao!
Sveta Majka Marija čula,
Srebrne stube stavila,
Kod njega sišla.
Za desnu ruku uzela,
Preko kuće hitnula,
Kao pero olakšala!
Ostao mi čist, svetao,
Kao bosiljak u gradini,
Kao Luna kad je puna!

Sveta Majka Marija govoraše:
„Ne kukaj, ne plači,
Nego smesta otrči
Kod Veselinke vračare
Koja lak jezik ima:
Rečima će ih razmrsiti,
Metlom očistiti!
Sve poveze uzeti!”
Ja sam ih rečima razmrsila,

Ku mătura lji măturaj,
 Tuaće lġigaturlji đi la jel luvaj!
 Kum sa slubadzît apa ku galjecîlji,
 Šî s-a lasat pomenġilji,
 Aša sî-j sa slobuadă snaga,
 Sînžilji sî pornjaskă,
 Karnja pi jel sî krjaskă!
 Mj-a ramas kurat, lumnat,
 Ka busujoku-n građină,
 Ka Luna kînd je pljină!
 Kum traže albina la stupină
 Đin tuaće patru părcîlji,
 Aša sî sa dukă đeskîncîku mjeu
 Pista tuaće otarîlji,
 Pista tuaće saćilji,
 Pista tuaće apilji!
 Banu am lupadat
 Pi (Janku) am đizljegat!

Đeskîncîku đi la minje
 Da ljaku đi la sînta Majka Marije
 Kî ja măj binje šćije!

Đeskîncîku ăl spunje đi trij uorj.
 Dupa še gaćašće, ăl bolnau ja banu šă-l
 petrjaše trij uorj pin šuariko-l đi đir-
 japta la pišuor. Džiše:

„Fjaćilji m-a ljegat -
 Fjaćilji sî ma đizljaže!
 Mujerlji m-a ljegat -
 Mujerlji sî ma đizljaže!
 Să ramîn kurat, lumnat,
 Ka staua pi šerj,
 Ka ruaua pi pomînt!”

Dakă nu-j ažută đeskîncîko-sta, vinje
 đ-adauară să-j đeskînce „ku lakîtu”.
 Al bolnau duše un lakîtu ku kjaje, jel ăl
 înkide, baba ăl đeškide, šî spunje jară
 asta đeskîncik. Dakă nu ažută njiš đe-
 skîncîku ku lakîtu, atunša vinje la rînd
 đeskîncîku „ku lîna đi pi pjeptu uoji”.

Metlom ih počistila,
 Sve poveze od njega uzela!
 Kako se voda izlivala vedricama
 Oduvek na pomanama,
 Tako nek mu se opusti snaga,
 Krv da mu prostruji,
 Meso na njemu da naraste!
 Ostao mi čist, sjajan,
 Kao bosiljak u gradini,
 Kao Luna kad je puna!
 Kako pčela hita ka košnici
 Sa sve četiri strane,
 Tako nek moja bajalica ode
 Preko svih međa,
 Preko svih sela,
 Preko svih voda!
 Novčićem sam platila,
 (Janka) sam odvezala!

Bajanje od mene
 A lek od Svete Majke Marije
 Jer ona mnogo bolje zna!

Bajalicu ponavlja tri puta. Kad zavr-
 ši, bolesnik uzme novčić i propisti ga
 tri puta kroz desnu nogavicu na panta-
 lonama. Kaže:

„Devojke su me vezale -
 Devojke neka me odvežu!
 Žene su me vezale -
 Žene neka me odvežu!
 Da ostanem čist, svetao,
 Ko zvezda na nebu,
 Ko rosa na zemlji!”

Ako mu ovo bajanje ne pomogne, bo-
 lesnik dolazi ponovo da mu se baje „sa
 katancem”. Donosi katanac sa ključem.
 On ga zaključava, vračara otključava i
 izgovara navedenu basmu. Ako ni to
 ne pomogne, dolazi na red „bajanje sa
 vunom sa ovčjih grudi”.

DE ĐEZLJEGAT BARBACÎ, 2

Bordije, Slobodanka lu Rajku

Doamnje mă rog
La toatje praznjičilji,
La 44 đe praznjiče pe anu đe zîlje,
Și la Jon Sîmzîjon
Đe ljaku lu (Janku).
Kă pe (Janku) la luat dușmančilji
Și l-a ljezat
Ku noo lakătje, înkujatje,
Ku noo zalje, ljezatje!
Jo la Domnu mă rugam
Și noo lakătje lje đeskujam,
Noo zalje lje đezljegam,
Și skriska lu (Janku) i-o đezljegam.
Kă dușmanka č-a făkut:
Đin noo lokurj đin kămaše j-a tăjat
Đin noo lokurj đin păr j-a luat
Și la (Janku) skriska
Și mersura j-a ljezat!
Și (Janku) plîndža ši kirăja,
Și la minje să ruga.
Jo la Jon Sîmzîjon ma-m rugat
Și noo lakătje i-lj-am deskujat,
Noo zalje i-lj-am đezljegat,
Și skriska j-am đezljegat,
Și ljaku la (Janku) j-am dat!

DE ĐIUOKJ, 1

Cîrnajka, Krina Vojnoanje

A pljekat (Ljena) pi kalje, pi karare,
Sa-ntînjit ku stîrcîkuot îñ kalje.
Nu će rîđe tu đe (Ljena)
Kî sî sa rîdă (Ljena) đî đinje.
Kare a đokjat pi (Ljena) - a krapat,
Kare a ljemnjit - a pljusnjit,
Uoki pista kap ja zalječit!
Karj pi (Ljena) a fi đokjato, ramnjito,
Đi kap săj fije!
O fi đokjato o babă batrîñă -
Đi kap sîj fije,

104. ZA ODVEZIVANJE MUŠKARACA, 2

Ljubičevac, Slobodanka Rajković

Molim se bože
Svim slavama,
Svim 44 što su u godini dana,
I Jonu Simzijonu,
Za lek (Jankov).
Jer (Janka) su obuzele dușmanke
I vezale,
U devet katanaca zaključale,
Sa devet alkica spojile!
Ja sam se Bogu molila
I devet katanaca otvorila
Devet alkica razvezala
I sudbinu (Jankovu) oslobodila.
Šta su dușmanke uradile:
Na devet mesta košulju odrezale,
Sa devet mesta kosu odsekle
I (Janku) sudbinu uvezale
I hod mu skratile!
I (Janko) zaplaka i zarida,
I meni se obrati.
Ja zamolih Jona Simzijona
I devet katanaca otključah,
Devet alki razvezah
I sudbinu mu oslobodih,
I lek (Janku) dadoh!

105. ZA ZAŠTITU OD UROKA, 1

Crnajka, Krina Vojinović

Pošla (Lena) putem, stazom,
Uroka u putu sreła.
Ne smej se ti (Leni)
Jer će se ona smejati tebi.
Ko je (Lenu) uročio - svisnuo,
Ko je ureko - prsnuo,
Oči prevrnuo!
Ko je (Lenu) ureko, useko,
O glavu mu bilo!
Uroči li je babetina -
O glavi joj bilo,

O fi đokjat un muoš batrîn -
 Ði kap sîj fije,
 O fi đokjato kopil mik -
 Ði kap sîj fije,
 O fi đokjat fată mikă -
 Ði kap sîj fije,
 O fi đokjato njevastă cînîră -
 Ði kap sîj fije,
 O fi đokjato uom cînîr -
 Ði kap sîj fije!
 (Ljena) a ramas kurată, luminată,
 Ka staua-n şjerj,
 Ka roa pi pomînt,
 Ka busujok înflurit.
 Ku ljak la (Ljena) sîj fije.

Uroči li starčuljina -
 O glavi mu bilo,
 Uroči li je malo dete -
 O glavi mu bilo,
 Uroči li je devojčica -
 O glavi joj bilo,
 Uroči li je mlada žena -
 O glavi joj bilo,
 Uroči li je mlad muškarac -
 O glavi mu bilo!
 (Lena) osta čista, sveta,
 Ko zvezda na nebu,
 Ko rosa na zemlji,
 Ko bosiljak u cvetu.
 (Leni) u zdravlje da bude.

ÐE ÐIUOKJ, 2

Cîrnajka, Sofija Zlatuanje

A pljekat (Čeda) pi kalje, pi karare,
 A pljekat pi drumo-l mare,
 Sa-n tînjit ku noadzăş şî noa đî alje,
 Ku đikituorj ku đikituarje,

106. OD UROKA, 2

Crnajka, Sofija Zlatić

Pošo (Čeda) putem, stazom,
 Pošo drumom velikim,
 Sa devedeset i devet ala,
 Sa urokom i uročicom,

Sl. 21 Baba Visaljina (Veselinka Bkić, 1915-2000) vračara iz Rudne Glave bila je u vreme Titove Jugoslavije poznata u celoj Negotinskoj Krajini. Prva vlaška vračara koja je etnologa P. Durlića prihvatila za učenika, i na koga je prenela sve tajne vlaške magije koje je poznavala. Bila je nepismena, srpski nije znala. Poslednja autentična vlaška vračara koja je duboko verovala u to što je radila. Rodila je sedmoro dece, i ima brojno potomstvo. Foto: P. Durlić, Rudna Glava 1987.

Ku pošitori-n kalje.
 Vo fi đokjat đī-n mujare kununată,
 Vo fi đokjat kî je bun,
 Kî nuje bun,
 Kî je gras, kî nuje gras,
 Kî je frumuos, kî nuje frumuos,
 Š-o fi đokjat -
 Pišacî s-o trjakă,
 Lumja să-l mire, să-l đizmirje!
 O fi đokjat,
 O fi đizmăurat
 Đī muaša păkurari,
 Kare măj întînj a vadzut mnjelu fatat
 În primovară:
 Vo fi đokjat kî je bun,
 Kî nuje bun,
 Kî je gras, kî nuje gras,
 Kî je frumuos, kî nuje frumuos,
 Š-o fi đokjat -
 Pišacî s-o trjakă,
 Lumja să-l mire, să-l đizmirje.
 O fi đokjat,
 O fi đizmăurat
 Đī babă batrînă ku plječir đī lînă,
 O fi đokjat kî je bun,
 Kî nuje bun,
 Kî je gras, kî nuje gras,
 Kî je frumuos, kî nuje frumuos,
 Š-o fi đokjat -
 Pjelkuca sîj krîape,
 Pišacî s-o trjakă,
 Lumja să-l mire, să-l đizmirje.
 O fi đokjat,
 O fi đizmăurat
 Đī fată mare ku kosîca-n plječită,
 O fi đokjat kî je bun,
 Kî nuje bun,
 Kî je gras, kî nuje gras,
 Kî je frumuos, kî nuje frumuos,
 Š-o fi đokjat -
 Pjelkuca sîj krîape,
 Pišacî s-o trjakă,
 Lumja să-l mire, să-l đizmirje.

Sa počudištem se u putu sreo.
 Možda je urekнут od udate žene,
 Možda je urekнут jer je dobar,
 Jer nije dobar,
 Jer je debeo, jer nije debeo,
 Jer je lep, jer nije lep,
 Možda je urekнут -
 Žena nek propiša,
 Ljudi nek mu se čude i raščude!
 Možda je urekнут,
 Možda je opčinjen
 Od pastirske babice
 Što ugleda prvo jagnje u ovčjem toru
 U proleće:
 Možda je urekнут jer je dobar,
 Jer nije dobar,
 Jer je debeo, jer nije debeo,
 Jer je lep, jer nije lep,
 Možda je urekнут -
 Babica nek propiša,
 Ljudi nek mu se čude i raščude.
 Možda je urekнут,
 Možda je opčinjen
 Od stare babe sa kondom od vune,
 Možda je urekнут jer je dobar,
 Jer nije dobar,
 Jer je debeo, jer nije debeo,
 Jer je lep, jer nije lep,
 Možda je urekнут -
 Kožica joj prsla,
 Baba nek propiša,
 Ljudi nek mu se čude i raščude.
 Možda je urekнут,
 Možda je opčinjen
 Od devojke mlade s upletenom kosom,
 Možda je urekнут jer je dobar,
 Jer nije dobar,
 Jer je debeo, jer nije debeo,
 Jer je lep, jer nije lep,
 Možda je urekнут -
 Kožica joj prsla,
 Devojka nek propiša,
 Ljudi nek mu se čude i raščude.

O fi đokjat,
 O fi đizmăurat di padure -
 Padurja sî sa ušće!
 O fi đokjat di apă -
 Apa sî sîaşe,
 Prundu sî ramîna uskat!
 În saso-sta (Ćeda) ramînje kurat,
 Luminat,
 Ka staua pi şjerj,
 Ka roa pi pomînt,
 Ka-n sasu-n će s-a fakut,
 Ka busujoku-n građina.

Možda je urekнут,
 Možda je opčinjen od šume -
 Šuma nek se osuši!
 Možda je urekнут od vode -
 Voda neka usahne,
 Sprud nek suv ostane!
 U ovaj čas (Ćeda) ostaje čist,
 Svetao,
 Kao zvezda na nebu,
 Kao rosa na zemlji,
 Ko u času rođenja,
 Ko bosiljak u gradini.

ĐI SUARE SÂK

Arnaglaua, Visaljina Bkuanje

Sa krjađe kă jastă măj mulće fjelurj di suare, în kare sînt şî răj şî bunj. Suari-lji kare veđem în tota dzîua je bun, are şă nume – ăl kjamă Pau. Suare „săk” je suare rău, jel je stîns, nu viđerjadză şî nu-ngaldzîaşće; kînd uomu vara lukră în kîmp mult ku kapu guol, jel tună la uom în kap, şă-j faşe mare durjerj kare cîn mult. Đi suare săk sa đeskîntă îndisara, în trauşă pi lînga vro apă (şuşur, bunarj, ogaş, fîntîna). Kî je uomu bolnau di Suare săk, vrîžîtuarja vjađe în buobe. Atunşa ăl trîmjăće să-j dukă nuauă baucă di la luok unde drumu di kar trjaşe pista apă kurgatuare. Kînd mînjedzî îndisara vinje ku baucîlji, vrîžîtuarja ăl punje pi skamn lînga apă, întuors kîtra rîsarit, şî ja o parjake di baucă, lji udă în apă şî pănă spunje vuorbilji lu đeskîncik, ku baucîlja-lja aj frjaka frunća di la kuada nasuluj pănă la uokjo-l uorb. Đeskînciku ăl spunje di trij uorj, şî đ-a-ja vrjame ăl frjakă pj-al bolnau ku patru parjekj di baucă. Bauca a di noă, kare ramînje, bolnavu o ja ku jel kînd pljakă, şî kînd dă pista vrun vad, sa-ntuarşe ku şîaljilji kîtra

107. OD SUVOG SUNCA

Rudna Glava, Veselinka Bkić

Ovo bajanje počiva na verovanju da postoje više sunaca među kojima ima dobrih i zlih. Ono koje vidimo svakodnevno je dobro Sunce, ima i svoje ime - zove se Pavle. „Suvo” Sunce je zlo Sunce, ono je zglaslo, ne svetli i ne greje; kad čovek leti u polju dugo radi gologlav, ono ulazi u njegovu glavu, izazivajući dugotrajne i nesnosne glavobolje. Bajanje se vrši u večernjim satima, u dvorištu pored neke vode (točur, bunar, potok, zdenac). Da je čovek oboleo od „suvog” Sunca, vračara vidi gatanjem u zrna. Tada ga šalje da joj donese devet oblutaka sa mesta gde kolski put prelazi preko tekuće vode. Kad sutradan naveče dođe s belucima, vračara ga postavlja pored vode na kakvu stoličicu, okreće ka istoku, uzima par belutaka, nakvasi ih u vodi i dok izgovara reči bajalice, sa vlažnim belucima masira mu čelo od korena nosa do slepoočnica. Basmu ponavlja tri puta, i za to vreme izmasira ga sa četiri para belutaka. Deveti kamenčić koji preostane bolesnik mora da ponese sa sobom i gde u povratku naiđe na prvi

apă, labdă bauca-ja pista kap, ši dzîşe:
„Kum jo labîd petrişaua-sta, aşa sî sa
dukă durjarja đin kapu mjeu!” Āl bol-
nau vinje trij sārj, da dakă nu-j trjaşe,
trăbe să vină păn’ la noă dzîlje în tota
sara una dupa alta.

Đeskîncîku đî la minje,
Ljaku đî la sînta Majka Marije,
Ku rînd ši đî grab păn’ la šînă
Ljaku la (Ljena) sî vină.
Suare đin zăvrnjit đî suare,
Suare đî kindiuară,
Suare đin amnjadzîşuor,
Suare đin prîndzîşuor -
Nu strîknji, nu şolmoći,
Nu înfla, nu gînfă,
Kî suarlji bun đî la valj’ a rîsarit,
Al rău đin kapu lu (Ljena) a perit.
Jo l-am luvat, în apa l-am njeat.
Đî mîna đirjapta am luvato,
Pista koljibă am arunkato,
Ka pana đî gaină am uşurato.
Mj-a ramas kurată, luminată,
Ka busujuoku-n građină,
Ka Luna kînd je pljină.
Đî mîna đirjapta am luvato,
Pista koljibă am arunkato,
Ka pana đî gaină am uşurato.
Ja sa cîpat, sa lăkramat,
Njima n-a udzît.
Snta Majka Marije audzît,
Skara đî aržint a pus,
La ja sa tobarît.
Đî mîna đirjapta mj-a luvato,
Pista koljibă mj-arunkato,
Ka pana đî gaină mj-a uşurato.
Mj-a ramas kurată, luminată,
Ka busujuoku-n građină
Na Luna kînd je pljină.
Đeskîncîku đî la minje,
Ljaku đî la snta Majka Marije.
Ku rînd ši đî grab păn la šînă

brod, okreće se ka istoku, baci ga pre-
ko glave u vodu i kaže: „Kako ja bacam
ovaj kamenčić, tako neka ode bolest iz
moje glave!” Bolesnik dolazi tri puta, a
ako mu ne bude bolje, treba da dođe
do devet večeri uzastopno.

Bajanje od mene,
Lek od Svete Majke Marije,
Po redu i hitro do noći
Da lek do (Lene) dođe.
Sunce sa zalaska sunca,
Sunce popodneвно,
Sunce podnevno,
Sunce prepodneвно -
Ne žigaj, ne probadaj,
Ne naduvaj, ne zaduvaj,
Jer se dobro sunce na istoku rodilo
I zlo iz (Lenine) glave izgubilo.
Ja sam ga uzela, u vodu utopila.
Za desnu ruku sam je uhvatila,
Preko kuće hitnula,
Kao kokošije pero olakšala.
Ostala mi čista, svetla,
Kîo bosiljak u gradini,
Kao Luna kad je puna.
Za desnu ruku sam je uhvatila,
Preko kuće hitnula,
Kao kokošije pero olakšala.
Ona je cvilila, plakala,
Niko je nije čuo.
Sveta majka Marija je čula,
Srebrne lestve postavila
I do nje se spustila.
Za desnu ruku nju mi uhvatila,
Preko kuće mi je hitnula,
Kao kokošije pero olakšala.
Ostala mi čista, svetla,
Ko bosiljak u gradini,
Kao Luna kad je puna.
Bajanje od mene,
Lek od Svete Majke Marije.
Po redu i hitro do noći

Ljaku sî vină.
 Kum traže albina la stupină
 Đin tuaće patru părčilji,
 Aša sî sa dukă đeskîncîku mjeu
 Î-nainća lu (Ljena),
 Pista tuaće otarîlji,
 Pista tuaće apilji,
 Pista tuaće sačilji,
 Kî đeskîncîku đî la minje
 Da ljaku đî la snta Majka Marije!
 Mj-a ramaš (Ljena) kurată,
 Luminată,
 Ka busujuoku-n građină,
 Ka Luna kînd je pljină.

Lek neka dođe.
 Kao pčele lete ka košnicama
 Sa svih strana,
 Tako nek ode bakanje moje
 Pred (Lenu),
 Preko svih međa,
 Preko svih voda,
 Preko svih sela,
 Jer je bakanje od mene
 A lek od Svete Majke Marije!
 Ostala mi (Lena) čista,
 Sveta,
 K'o bosiljak u gradini,
 Kao Luna kad je puna.

Suna igla

**paganški togozi...!*

D. OSIĆ, 2017.

DI GĂLBINARE

Crnajka, Krina Vojnoanje

Sa đeskîntă îndisara la tufă di măși-
jaș. Vrîžîtuarja dușe vatraj ku žîgaraj,
tamîje šî doă firje di acă: unu ruoșu,
altu galbin. La tufă vrîžîtuarja fașe
krușe ăl tamîje šî đ-o krjangă ljagă aca
ruoșîje, da a galbină ljagă la-l bolnau
la gît. Đeskîncîku ăl spunje di trij uorj.
Păna đeskîntă, tamîje mășijașu. Dupa
še gačasce aduojlja rînd, skimbă acî-
lja: ăl ruoșu ăl ljagă la-l bolnau la gît,
da pj-al galbin ăl ljagă la mășijaș.

„Buna dzîua mășijaș mare,
Duomn mare!”
„Trjeș di šădz!”
„N-am venjit sî šăd,
Am venjit sî-j daj ljaku la (Ljena):
Snagă la snagă,
Pučerje la pučerje,
Fuamje la fuamje.
Gîlbinarja di pi uasîlji lu (Ljena),
Šî durjerj,
Šî strîaknjiće,
Šî sîla,
Šî grjaca,
Šî butavjelurj,
Šî unflaturnj,
Šî njipučerj,
Šî noa fjelurj di gălbînărurj,
Noa fjelurj di mălaksălurj,
Noa fjelurj di lunaćis -
To-la ćinje sî ramîna
Skubikurlje!
Đe pi uasîlji lu (Ljena),
Đe pi snaga ij,
Đe pi pućarja ij,
Đi pi ljica ij,
Đi pi moduva ij.
O-vja durjare-n kap,
Durjerj la burtă,

108. ZA ZAŠTITU OD ŽUTICE

Crnajka, Krina Vojinović

Baje se predveče kod grma divlje
ruže, šipurka. Vračara donosi vatraj
sa žarom, tamjan i dva konca: jedan cr-
ven, drugi žut. Pred grmom vračara se
prekrsti, prekadi ga i za jednu njegovu
granu veže crveni konac, a žuti veže
bolesniku oko vrata. Bajalicu izgovara
tri puta, sve vreme kadeći grm. Posle
drugog ponavljanja, zameni konce: cr-
veni veže bolesniku oko vrata, a žuti
veže na granu šipurka.

„Dobar dan divlja ružo,
Velika gospo!”
„Priđi i sedi!”
„Nisam došla da sedim,
Već dođoh lek (Leni) da daš:
Snagu na snagu,
Moć na moć,
Glad na glad.
Žutica iz njenih kostiju,
I bolovi,
I probodi,
I tišnja,
I mućnina,
I otekline,
I upaline,
I nemoćnice,
I devet vrsta žutica,
I devet vrsta malaksica,
I devet vrsta jednomesećnica -
Sve kod tebe da ostane
Divlja ružo!
Iz (Leninih) kostiju,
Iz snage njene,
Iz moći njene,
Iz lica njenog,
Iz moždine njene,
Bolesti iz glave,
Bolesti iz stomaka,

Durjerj în pişuare -
S-uđaskă la ćinje
Skubikurlje,
Da (Ljena) sî pljaşe ćituvă,
Zdravîñă,
Ku sînŕe-n obraz,
Ku fire,
Şî ku snagă, ku pućjare!
Ďeskîñćiku ġi la minje
Da ljaku îi la sînta Majka Marije,
Kî ja măj binje şćije!
La (Ljena) ku ljak sî fije!

Dupa še gaćesk ġeskîntatu, sa duk
la vro apă apruape, şî pănă labîdă kar-
bunji în apă, vrîŕîtuarja spunje, da-l
bolnau prontuarşe dupa ja: „Kum sa
stînŕe şî sa pjarĊe fuoku ġin karbu-
nji-şća, aşa sî sa dukă şî sî sa pjardă
gălbinarja ġi pi (Ljena)!” Aca galbină
ramînje ljegată la măşijaş, da a ruošîje
bolnau o puartă trij dzîlje, dupa še o la-
bîdă la luok unde nu trjaşe njima.

Bolovi iz nogu -
Sve kod tebe da ostane
Divlja ruŕo,
A (Lena) nek poĊe ćitava,
Zdrava,
Rumena obraza,
Vedra lica,
Moćna, premoćna!
Bajanje od mene
A lek od Svete Majke Marije
Jer ona bolje zna!
U zdravlje (Leni) da bude!

Kad se svrşi bajanje, vraćara povede
bolesnika do najbliŕe vode, i dok vra-
ćara baca ŕar u vodu, govori a bolesnik
ponavlja za njom: „Kako se gasi i ne-
staje vatra iz ovoga ŕara, tako neka ode
i nek se izgubi ŕutica sa (Lenke)!” ŕuti
konac ostaje vezan na šipurku, a cr-
veni nosi bolesnik tri dana, posle ćega
ga baca na neko skrovito mesto gde ne
zalazi niko.

ĎESKÎNTJEK ĎE IZDAT
Praova, Mila alu Jakov

Fudŕ izdatje njekuratje,
Će vinj aşa învigurat,
În injima (Măriji) băgat?
Da jo ġekă m-o-ş năkăŕa,
Ku kucîtu tj-o-ş tăja,
La noo kăćălje tj-o-ş da,
Răġăćina o săka!

ĎESKÎNTJEK ĎE BOALA GRJA
Praova, Mila alu Jakov

Ďe albinj - buştjenjinj,
Ďin buştjenjin - ćară,
Ďin ćară - lumină!
Lumina să aprinsă,
Raj sa ġeşkisă!

109. ZA ZAŞTITU OD IZDATA
Prahovo, Radmila Rajnić

Beŕ' izdate nećIsti,
Şto dolaziş tako jak,
Da (Marino) srce lomiş?
Jer ako se ja naljutim,
Noŕem ću te svog raseći,
I keruşama devet dati,
Koren nek ti se osuşi!

110. OD PADAVICE (EPILEPSIJE)
Prahovo, Radmila Rajnić

Od pćela - voştina,
Od voştine - vosak,
Od voska - svetlo!
Svetlo se upalilo,
Raj se otvorio!

În raju činje şeđe?
 Majka Prečesta,
 Ku fată ljingă ja.
 Fata să kirăja,
 Să ljiăja!
 - Će fetjică tje kirăj,
 Će nu pot să dorm,
 În matăsurlji melje,
 Će văjtăturlji tălje?
 Će tje vajc, Će tje oljikăj?
 Duće la (Marija) Ćeskîntătoare,
 Kă j-am dat Ćeskîntjeku-n ljiimbă,
 Şi ljaku în mînă:
 Să-c Ća la kap,
 Kap Će kamănak;
 Înaintje Će ojkişorj
 PatruzăĆ Će svîncişorj,
 La mîna Ćirjaptă
 Trămurare vojniĆăskă -
 Să tje străţujăskă,
 Şi să tje păzăskă!
 La mînă stîngă - kruće svîntă,
 La injimă - injima Će vidră,
 La piĆoare - lanc pakurareştj:
 Ći la zorj şi pănă la kindije,
 Njimik să nu măj măreştj!!

U raju ko sedi?
 Majka PreĆista
 Sa Ćerkom kraj sebe.
 Devojka je vrištala,
 ĆiĆala!
 „Zašto vrištiš, devojĆe,
 Da ja ne mogu da spavam
 U svojoj svili
 Od tvoga vajkanja?
 Što kukaš, što se gušiš?
 Idi kod (Marije) vraĆare,
 Jer sam joj bajalicu na jezik stavila,
 I lek u ruke dala:
 Da ti na glavu stavi,
 SvetaĆku kapu;
 Pred oĆi da ti stavi
 Ćetrdeset svetaca;
 Na desnicu ruku
 Mušku snagu -
 Da te Ćuvaju,
 I da te paze!
 Na levu ruku - krst sveti,
 Na srce - srce od vidre,
 Kod nogu - lanac pastirski:
 Od zore do podneva,
 Ni za šta da ne mariš!”

ĀI MUMA PADURE

Arnaglaua, Ljena Tenkuanje

Āeskîncîku dzîşe măj tare še puaće
 inſa kare, mjergînd nuapĆa pi drum,
 sa spajmadză Āi Muma Padure. Faşe
 kruşe şî zbjară Āi trij uorj în parĆa-ja
 unde a audzîto:

Trîasnjika vrdarja,
 Vjesnjika latinka,
 ŞapĆe naplatnjiş,
 DojspraĆe prigazî:
 Îş, kakaĆar gajinjilji!
 Duće la krşuaĆilji tjalje,
 Sî laş kăşilji mjalje!

111. ZA ZAŠTITU OD ŠUMSKE MAJKE

Rudna Glava, Jelena Rajković

Bajalicu izgovara najjaĆe što moţe
 osoba koja se noću, iduĆi putem, pre-
 stravi od Šumske Majke. Preksrti se i
 vikne tri puta na stranu na kojoj mu se
 uĆinilo da ju je Ćuo:

Gromoviti detliĆ
 Vesnika latinka,
 Sedam naplaca,
 Dvanaest pregaza:
 Iş, usrale te koke!
 Idi u svoje kršetine,
 Ostavi moje kuĆerine!

DE MOROJU ĀL VIU

Poguorc, a skris Jon Mušlja

A pljekat Iljij Sîncelji
 La soră-sa Jana-n gostîje.
 Kînd akolo ažunža,
 Kopilu mort îl găsa.
 Jut boldăžauă pe umăr luva
 Šî pe drum pljeka
 Šî la salkă ažunža:
 „Bună điminjaca, salkă lîngă apă!
 Nu-aj fi vădzut moroju,
 Strîgoju,
 Strîgă modură,
 Fužind,
 Ku pučerja lu (Janku) îh gură?”
 Salka šikă: „N-am vădzut!”
 Jel a blăstămat:
 „Să đa Dumnjedzău, salkă,
 Đe mulce orj să-nflorj
 Šî berekjet să n-aj!”
 Jar luva boldăžaua šî pljeka.
 Ažunža la vica đin vije:
 „Bună điminjaca, vicîșoară đin vije!
 N-aj fi vădzut moroju,
 Strîgoju,
 Strîgă modură
 Fužind,
 Ku pučerja lu (Janku) îh gură?”
 Vica đin vije atunś vorbja:
 „L-am vădzut k-a trekut,
 Îh kodzîlji mărilor s-a pitulat!”
 Šî Iljiku atunś dzîše:
 „Să đe al bun Dumnjedzău:
 Bîcišel uskat îh pămînt să ce punj,
 Đelok să ce prindz,
 Đe tri orj să ce kîrnješć,
 Lumea să rănješć!”
 Šî Iljiku đe la Moroj luva
 Šî la (Janku) punja
 Pučerje la pučerje,
 Uos la uos,
 Šî moroju o krăpat źos.

112. ZA ZAŠTITU OD ŽIVIH VAMPIRA

Podgorac, zapis Jon Mušlja

Pošao Ilija Sintelija
 Kod sestre Jane u goste.
 Kad tamo dođe,
 Mrtvo dete nađe.
 Brzo koplje na rame uze,
 I putem krene
 I kod vrbe stiže:
 „Dobro jutro vrbice kraj vodice!
 Nisi li videla vampira,
 Strigana,
 Strigulju sivulju
 Kako beži
 Sa snagom (Jankovom) u ustima?”
 Vrba veli: „Nisam videla!”
 On je prokune:
 „Da Bog da, vrbo,
 Više puta da cvetaš
 A roda da nemaš!”
 I opet koplje uzeše i pođoše.
 Stiže do vinove lozice:
 „Dobro jutro, vinova lozice!
 Ni si li videla vampira.
 Strigana,
 Strigulju sivulju
 Kako beži
 Sa snagom (Jankovom) u ustima?
 Vinova lozica tad reče:
 „Videla sam da je prošao,
 U korenje jabuke se sakrio!”
 I Ilija tada reče:
 „Nek dobri Bog da:
 Kao suvi štapić u zemlju da te sade,
 Odmah da se primiš,
 Tri put da se obrežeš,
 Ljude da hraniš!”
 I Ilija od vampira uze
 I (Janku) stavi
 Snagu na snagu,
 Kost na kost,
 I vampir je odmah krepao.

APĂ DĂ VÎNTURJ

Krepoljin, Baba Nikoljija

Aja še sînt šojmanjilji la Rumînji dă kîtra răsarit, aja sînt vînturlji în Omuolj šă Zvižd: insă vînturuasă, kare puartă vîntu šî trajesk în vînt. Vînturlji duk buala rîa.

A pljekat (Trucu) pră kalje,
Pră kararje,
S-ăntănjit ku vînturlji în kalje:
Ku vînturlji poganje,
Ku vînturlji kuraće,
Ku vînturlji njagre,
Ku vînturlji năruade.
Samă n-a băgat,
În masă vînturilor a kălkat.
Jealje în bracă l-a luvat,
Dă pomînt l-a dat.
Jealje s-ă mînjijat,
Kă jeal în masa-luor a gazît,
Kopiji lje-a gazît,
Lîngurlji lje-a frînt,
Masă lje-a răstornat.
Jealje s-ă mînjijat,
Şî-n bracă l-a luvat,
Şî dă pomînt j-a dat.
Karnje j-a mînkat,
Uasălji j-a zdumikat
Şî sînžilji j-a baut,
Şî moduoauă j-a supt.
Jeal tare s-ă kîntat,
Tare s-ă viorat,
Ku glasul mare pră şjerj,
Ku lăkrămi mulce prăstă mărj.

Njima-n lumje nu-l audza.
Sîntă Majka Marija îl audza,
Şî-n kimjeaşă albă să-mbrăka,
Mînjika răsusa,
Şî la (Trucu) aljerga,
Şî-l înrăba:

113. ZA ZAŠTITU OD VETRINJA

Krepoljin, Nikolija Nikolić

Ono što su šojmanke kod istočnih Vla-
ha, to su vetrinje u Homolju i Zviždu:
vetrovita bića koja vode vetar i borave
u njemu. Vetrinje izazivaju padajuću
bolest (epilepsiju).

Pošo (Petar) putem,
Stazom,
S vetrinjama se u putu sreo:
S vetrinjama poganim,
S vetrinjama čistim,
S vetrinjama crnim,
S vetrinjama ludim.
Nije pazio,
U trpezu vetrinja ugazio.
One su ga u naručje zgrabile,
I o zemlju tresnule.
Vetrinje se naljutile
Jer im je trpezu zgazio,
Decu im je zgazio,
Kašike polomio,
Sofru im prevrnuo.
One su se naljutile,
Pa su ga dohvatile,
I o zemlju tresnule.
Meso mu pojele,
Kosti zdrobile,
Krv su mu popile,
I srž su mu isisale.
On je iz sve snage jauknuo,
Iz sve snage zavapio,
Sa glasom preko neba,
Sa suzama preko mora.

Niko ga na svetu ne ču.
Sveta Majka Marija ga doču,
I belu košulju obuče,
Rukave zavrnu,
Ka (Petru) potrča,
Pa ga zapita:

„Șe će vajc (Trucă),
Șe će viorjedz,
Ku glasu pră șjerj,
Ku lăkrămi prăstă mărj?”

„Ma vajt, ma viorjedz,
K-am pljekat pră un kîmp marje, lat,
Prăstă vînturlji am dat,
Jo samă n-am băgat,
În masa luor am kălkat.
Ljingurlji lje-am frînt,
Kopiji lje-am gazît,
Masă lje-am răstornat!
Jealje s-ă mînjijat,
Șî-n bracă m-a luvat,
Dă pomînt mj-a dat.
Șî karnje mj-a mînkat,
Sînžilji mj-a băut,
Uasălji mj-a zdrumikat,
Șî moduauă mj-a supt!”
„Tași (Trucă), nu će kînta,
Nu će viorja!
S-aljergăm la (Njicoljija)
Dăskîntătuare,
Să aljearze la fântănuară,
Să ja kîță apșuară,
Sî sară într-o grădină,
Să ja un fir dă busujok,
Șî un bob dă tamînje;
Șî un pik dă mnjearje,
Șî lumănarje dă praznik
A lu (Trucu)!”
Jo la fântîna aljergaj,
Apă luvaj,
Tamînje luvaj,
Busujuok luvaj,
Kucît în mînă luvaj,
Șî lumănare dă praznjik
A lu (Tricu) luvaj,
Șî kîta mnjere în apă pusăj,
Șî kruše-m făkuj,
Șî ma rugaj dă Vîntura-Mare,
Dă Răviojla a măj batrînă,

„Șto kukaș (Petre),
Șto jaučeș,
Glasom preko neba,
Suzom preko mora?”

„Kukam, jaučem,
Jer sam širokim poljem pošao,
I na vetrinje nabasao,
Ali nisam pazio,
U trpezu sam im ugazio.
Kașike sam im slomio,
Decu im pogazio,
Sofru im prevrnuo!
One su se naljutile,
U naručje su me zgrabile,
I o zemlju tresnule.
Meso su mi izjele,
Krv su mi popile,
Kosti su mi zdrobile,
I srž su mi isisale!”
„Ćuti (Petre), ne kukaj,
Ne jauči!
Pohitajmo kod (Nikolije)
vračare,
Da otrči do kladenca,
Da zahvati malo vode,
Da uskoči u gradinu,
Da ubere struk bosiljka.
I da uzme zrno kâda,
I da uzme kapku meda,
I slavsku sveću
Sa slave (Petrove)!”
Ja na izvor otrčala,
Vodu uzeh,
Tamjan uzeh,
Bosiljak uzeh,
Nož u ruku uzeh,
I slavsku sveću
Sa slave (Petrovu) uzeh,
I malo meda u vodu stavih,
I prekrstih se,
Velikoj Vetrinji se pomolih,
Raviojli najstarijoj,

Še ja mjerže ku kucîtu îñ mîna,
Ku sabja îñ mîñă,
Șî taje, șî zdrukikă,
Șî zdrobjește, șî kăsăpjește...

La ja alergaj,
Șî dă ja ma rugaj,
Ku lumănare dă praznjik a lu (Trucă),
Șî ku praznjiku a luj nje rugarăm:
Dă să-l slobuadă pră (Trucă),
Kă jeal n-a știut,
Samă n-a băgat,
D-aja îñ masa-luor a kălkat.
Jeal a greșît, d-aja a făkut!
Nuoș dă ja nje rugarăm.
Ja pră (Trucă) dă mîñă ăl luvă
Supt ărpj ăl luva șî dăparce zbura
La păru mare al rotat,
Ku vîru pră șerj,
Ku pualje spra mărj.
Să sușea, să-nvrcea,
Șî să gînda
Șe ku (Trucă) să fakă?
Ia pră jeal ăl luvă
Șî pră kîmp pljekă:
La tuaće grădinjuarlji,
La tuaće fântînjuarlji,
Supt tuaće rădășînjilji,
La tuaće bujedzuarlji,
Prăn tuaće pădinjuarlji.
Ljeaku a lu (Trucă)-l află,
Șî ăl luvă,
La kapu a luj ăl dusă.
Dusă uos la uos,
Karnje la karnje,
Moduauă la moduauă,
Sînză la sînză;
Șî ku apă ăl spală,
Șî ku tamînje ăl tamînjea,
Șî pră (Trucă) îñ pișuarje ăl skulă!
Ku apă ăl spală,
Cîstî, lîmpedzî,
Șî așă dzîsă:

Koja s nožem u ruci ide,
Sa sabljom u ruci,
I seče, i komada,
I sitni, i kasapi ...

Njoj sam otrčala,
I njoj se pomolila,
Uz (Petrovu) slavsku sveću,
I s (Petrovom) slavom skupa:
Da ostavi (Petra),
Jer on nije znao,
Nije dobro pazio,
Zato im je sofru zgazio.
Greškom je to učinio!
Njoj se pomolismo,
I ona (Petra) za ruku uze,
Pod krila stavi i daleko odlete:
Do kruške velike s okruglom krošnjom,
Sa vrhom na nebu,
Sa granama u moru.
Okretala se, obrtala se,
Premišljala se:
Šta sa (Petrom) da uradi?
Onda ga uze,
I poljem povede:
Do svih gradinica,
Do svih kladenaca,
Pod svako korenje,
Do svake travčice,
Preko svih padina.
Lek (Petrov) nađe,
Uze ga,
I (Petrovoj) glavi prinese.
Povrati kost na kost,
Meso na meso,
Srž na srž,
Krv na krv;
I vodom ga umi,
I tamjanom okadi,
I (Petra) na noge diže!
Vodom ga opra,
Očisti, izbistri,
I ovako prozbori:

„Kum să spală pjetrălji dă imală,
Dă modrigală,
Așa să sa spjalje (Trucă)
Dă vînturlji kuraće,
Dă vînturlji poganje,
Dă durjerj,
Dă bualje,
Dă dusă,
Dă pusă.
Să udeaskă (Trucă) kurat,
Luminat,
Ka arzintu arzintat,
Ka ruauă pră kîmp,
Ka stauă pră șerj!”

„Kako se kamen pere od mulja,
Od kala,
Tako nek se (Petar) opere
Od čistih vetrinja,
Od zlih vetrinja,
Od bola,
Od boleština,
Od čini,
Od napratnica!
Nek ostane (Petar) čist,
Svetao,
Kao srebro srebreno,
Kao rosa u polju,
Kao zvezda na nebu!”

ALUNA VOJNIŠASKĂ*Arnaglaua, Paun Rucan*

Kînd s-apropijat razbălurlji, kare s-a ntîmplat đes šă uaminji a fuost înfrikošac k-o să fije kjemac da mujerlji k-o să ramîñă văduvj - s-a sprimit „aluna vojnišaskă” đi kare sa kredzut tare ka apîră soldatu đi plumb. Aluna s-a kuljes la mižluoku nopcî la Pobražîmj. La kasă, šadzînt pi prag, jel a-ngăurrit š-a goljit aluna đi sîmbur, da î-nja pjeurmă a pus kîc-un pik đi aržint viu, marmur, pană đi racă, jarbă njikosîta, tamînje, aur, unge đi kuopil, uos đi pituljik šî, la urmă, un pik đi fjarigă. Pănă sa umplut, uomu a đeskîntat đi trij uorj đeskînciku še vinjea, da în rat, aluna a purtato kusută-n cuală.

Dakă aluna vojnišaskă a fuost fakută numa să skuată barbacî đi la plumb, Rumînji astîdz o fak šî đi naruok la drum, šă să-j ažuće kînd žuakă kărcîlji, kînd sa kulkă ku mujerj činjirje ...

Kum njima nu prinđe aržintu,
 Šî kum kuasa n-a tajat jarba,
 Šî kum nu prinđe pana apă,
 Šî kum auru nu prinđe ružina,
 Šî kum nu sa prinđe pituljiku,
 Aša sî nu sa prindă đi minje plumbu,
 Numa sî tragă în fjarigă înflurită.
 Kum je marmuru đi tare,
 Kum no-l strabaće plubmu šî kucîtu,
 Aša sî fiu šî jo đi tare;
 Kum fug tuaće rîaljilji đi tamînje,
 Aša sî fugă rîaljilji šî đi la minje;
 Kum je kuopilu fakut
 ku naruok šî drag
 Aša tuot dragu sî fije ku minje.
 Sî ramîn viu, kurat šî luminat,
 Ka staua pi šjerj,
 Ka ruaua pi pomînt.

114. VOJNIČKI LEŠNIK*Rudna Glava, Paun Rucić*

Kada su pretili ratovi, koji su se događali često pa su muškarci strahovali da će biti mobilisani, a žene da će ostati udovice, spremao se „vojnički lešnik” za koji se čvrsto verovalo da štiti vojnika od metka. Lešnik je muškarac brao u ponoć na Preobraženje. Kod kuće, sedeći na pragu, on je lešnik bušio, praznio od jezgra i u njega stavljao po trunčicu žive, mermera, plovkinog pera, nepokošene trave, tamjana, zlata, nokta od vanbračnog deteta, kost carića, i na kraju, trun paprati. Dok je punio lešnik, muškarac je tri puta izgovarao sledeću bajalicu, a u ratu, lešnik je nosio ušiven u uniformu.

Iako je vojnički lešnik nastao radi zaštite vojnika od metka, Vlasi ga danas nose sa sobom za sreću na putu, za sreću kad se kockaju u novac, za uspeh kad spavaju sa mlađim ženama ...

Kako niko ne uhvati živu,
 Kako kosa ne poseće travku,
 Kako pero ne ukvasi voda,
 Kako rđa ne uhvati zlato,
 Kako je neuhvatljiv mali carić,
 Tako mene metak da ne hvata,
 Neka ode u rascvetanu paprat.
 Kao što je mermer jak,
 Kako ga ne probija metak i nož,
 Tako da budem jak i ja;
 Kako tamjan goni zvako zlo,
 Tako nek se zlo i mene kloni;
 Kako je kopile
 U sreći rođeno,
 Tako i mene nek sreća prati
 Da ostanem živ, čist i svet
 Kao zvezda na nebu,
 Kao rosa na zemlji.

DESKÎNCÎSE ÐI ÎNTORSURĂ

În mižloku lukruluj alu vrăžîtuorilji rumînjeşc sînt đeskîncîse kare sa kjamă „întuorsură”, kă ku jalje sa întuork fîkaturj şî năprăciturj lupadaće pu uom đî la alc inş, or đî la alće insă pućernjişe kare popćesk sî fakă rîalje la uom. Ku întorsura vrîžîtuarja apîră uomu đî fîkaturj rîalje kare sînt lupadaće pi jel. Sa đeskîntă ku apă, busujuok şî ku tuaće bukaće kare puot să taje şî sî-nbruşe, kă numa aša puot să spomînce aljilji kare-s pitulaće în momuaće. Jastă întorsurj miş, skurće, kare sa spun đî trij uorj, da kînd je pu uom lupadată vro fîkatură grja, sa đeskîntă ku întorsurilji marj kara au pista doăsuće şîndzăs đî rîndurî, şî kare trăbe spusă đî noă uorj. Kîc-o dată şî măj mulće dzîlje una dupa alta.

ÐI ÎNTORSURĂ, 1

Arnaglaua, Visaljana Bkuanje

Îndarăt sî va-ntorşec,
Pista minje nu pućec,
Tuaće fîkaturlji,
Tuaće trîmisaturlji.
Kî jo ku bîrşagu vam tokat,
Ku mîatura vam mîturat,
Ku sare vam sarat,
Ku piparka vam piparkat,
Ku usturuoju vam usturujat,
Ku marmuru vam marmurit,
Ðin kasa lu (Ljena) vam opravit.
Ðin kasă, đin masă,
Ðin ljingurj, đin străkinj,
Ðin parjec, đin ungjec!
Îndarăt sî va-ntorşec,
Pista minje nu pućec,
Kî jelje fak fîkaturj şî trîmisaturj,
Da jo mînatura ku al kurat

115. BAJANJE ZA VRAĆANJE ČINI

U središtu posla vlaških vračara su bajalice koje se zovu „vraćanje“, jer se njima vraćaju čini i napratnice koje na čoveka bacaju druge osobe, ili druga moćna bića koje žele čoveku da nanesu zlo. Sa vraćanjem čini vračara štiti čoveka i čisti ga od zlih napratnica koje su bačene na njega. Baje se vodom, bosiljkom i svim predmetima koji mogu da seku i bodu, jer samo takvi mogu da uplaše i oteraju demone koji se kriju u činima. Ima malih vraćanja, sa kratkim tekstovima, koji se ponavljaju po tri puta, a kad je na čoveka napraćeno veliko i teško zlo, tada se baje takozvano veliko vraćanje, koje ima preko dvesta pedeset stihova, i koje treba ponoviti devet puta! Nekad se ovo bajanje ponavlja i više dana uzastopce.

116. VRAĆANJE ČINI, 1

Rudna Glava, Veselinka Bkić

Nazad da se vratite,
Preko mene ne možete,
Sve čini,
Sve napratnice.
Jer ja sam vas nožem isekla,
Metlom pomela,
Solju posolila,
Paprikom zapaprila
Belim lukom zaljutila,
Mermerom okamenila,
Iz (Lenine) kuće otpravila.
Iz kuće, sa sofre,
Iz kašike, iz panica,
Iz zidova, iz kutova!
Nazad da se vratite,
Preko mene ne možete,
Jer one čini prate, naprate
A ja ih prebajem da im se vrate.

Sî sa-ntuarkă la kare a fi mînat.
 Vo fi đî mînă đî mujare:
 Sînžilji so točaskă,
 În injimă so lovjaskă.
 Vo fi đî la Dumnjedzîu:
 Sî sa dukă la mărlji njagre,
 Akolo sî trajaskă,
 Akolo sî konaşaskă -
 Đî njima pi drum sî nu dîraskă.
 Kum traže albina la stupină
 Đin tuaće patru părcîlji,
 Aşa sî sa dukă đeskîncîku mjeu
 La (Ljena) la kasă,
 La topraşe, la konaşe,
 La vaş ku vicăj,
 La uoj ku mnjij,
 La skruafă ku purşij.
 Şî đî pi mîc, şî đî pi kînj
 Îndarăt sî va-ntorşec,
 Pista minje nu pućec.
 S sa dukă đeskîncîku mjeu
 Pista tuaće otarîlji,
 Pista tuaće saćilji,
 Pista tuaće apilji.
 Đeskîncîku đî la minje,
 Da ljaku đî la snta majka Marije.
 Ku rînd şî đî grab păn-la şină
 Ljaku la (Ljena) sî vină.

ĐE ÎNTORSURĂ, 2

Bordije, Slobodanka lu Rajku

Pljekă (Jon) sîmbătă diminjacă
 Pe drum, pe kalje,
 Pe drumu al mare,
 Pe jarbă njekălkată,
 Pe roo njeskukurată,
 Pănă la fîntîna lu Jordan
 Akolo kare erea?
 Dumnjezău ku Majka Prečista.
 Kînd pe (Jon) îl văzură,
 Şi măj binje lje părură,
 Đe mînjeka kăməşi îl luară,

Ako su čini od ženske ruke -
 Krv nek joj se toči
 I srce iskoči.
 Ako su od Gospoda Boga -
 U crna mora nek odu,
 Tamo da žive,
 Tamo konače,
 Ni za kog usput da se ne nače.
 Kako pčela košnici doleće
 Sa svih strana,
 Tako moje bajanje nek ode
 (Leninoj) kući,
 U toprake, u konake,
 Kravama s telićima,
 Ovcama s jagnjićima,
 Krmači s prasićima.
 I sa pseta i s mačeta
 Natrag da odete,
 Preko mene ne možete.
 (...)
 Nek moje bajanje ode
 Preko svih međa,
 Preko svih sela,
 Preko svih voda.
 Bajanje od mene
 A lek od Svete Majke Marije.
 U redu i hitro do noći
 Lek (Leni) da dođe.

117. VRAĆANJE ČINI, 2

Ljubičevac, Slobodanka Rajković

Pošao (Jon) u subotu ujutru
 Drumom, stazom,
 Drumom velikim,
 Po travi negaženoj,
 Po rosi neotrešenoj,
 Do izvora Jordanovog,
 Ko mi tamo bejaše?
 Bog sa Majkom Prečistom.
 Kada (Jona) videše,
 Veoma se sažališe,
 Za rukav košulje ga uzeše,

În žgjabu de aur îl lăpădară,
 De urăcunj,
 De făkăturj
 De deskîntăturj,
 De boalje
 De primežurj rălje,
 De visurj grelje
 Îl luară, îl spălară,
 Îl kurară.
 Îl lăsară kurat,
 Luminat
 Ka stjaua đin čer pikat.

U zlatni valov baciše,
 Od mržnje,
 Od čini,
 Od vražbina,
 Od bolesti,
 Od opasnosti,
 Od teških snova,
 Okupaše,
 Očistiše.
 Ostaviše ga čistog,
 Svetog,
 Ko da je zvezda sa neba pala.

DE ÎNTORSURĂ, 2*Bordije, Slobodanka lu Rajku*

Pljekă (Jon) pe drum, pe kalje,
 Pe drumu al mare,
 Să-ntîlnji ku a măj mare vrăžitoare.
 „Unje aj pljekat mă (Joanje)
 Kiunjind, vājťînd,
 Kă număj pot să stau
 În kurtjilji melje de vājťaturilji tălje?”
 „Am pljekat după
 A măj mare vrăžitoare,
 Să-m deskîntje ku apă kurată,
 Đi la Dumnjezău lăsată.”
 Vrăžitoarea će făča:
 Busujoku lua,
 Apă kurată đi la Dumnjezău lua,
 Pe (Jon) îl lua ši-l spăla.
 Kum spelj toată kămaša de imală,
 Pjatra de smoală,
 Aša să spelj pe (Jon)
 Pe facă, pe bracă.
 Să spelj de urăcunj,
 De făkăturj
 De trimesăturj,
 De toatje primežurj alje relje,
 Boaljilji alje grelje,
 Kă jelje a dat k-o mînă -
 Jo întork ku doo!
 Jelje a dat ku doo -

118. VRAĆANJE ČINI, 2*Ljubičevac, Slobodanka Rajković*

Pošo (Jon) putem, drumom,
 Drumom velikim,
 Sa najvećom vračarom se sreo.
 „Gde si pošao (Jone)
 Kukajući, vajkajući,
 Da ne mogu da sedim u svom domu
 Od vajkanja tvoga?”
 „Krenuo sam u potragu
 Za najvećom vračarom,
 Da mi prebaje čistom vodom,
 Od Gospoda Boga datom.”
 A vračara šta učini:
 Bosiljak je uzela,
 Čistu vodu nasula,
 (Jona) je oprala.
 Kako se pere košulja od prljavštine,
 Prljav kamen od smoleštine,
 Tako da se opere (Jon)
 Po licu, po telu.
 Da se opere od ružnoće,
 Od čini,
 Od napratnica,
 Od zlih udesa,
 Od teških bolesti,
 Jer one su poslale jednom rukom -
 Ja vraćam sa dvema!
 One šalju sa dve -

Jo întork ku tri,
 Jelje a dat ku tri -
 Jo întork ku patru,
 Jelje a dat ku patru -
 Jo întork ku činč,
 Jelje a dat ku činč -
 Jo întork ku šasă,
 Jelje a dat ku šasă -
 Jo întork ku šaptje,
 Jelje a dat ku šaptje -
 Jo întork ku uopt,
 Jelje a dat ku uopt -
 Jo întork ku uopt, ku noo,
 Ku mînjilji amîndoo
 Pe kap kare j-a dat!
 Jo pe toatje fjermeakăturilji luaj,
 Şi ku mătura lje măturaj,
 Ku kucîtu lje tăjaj,
 Ku arđilji lje arđijaj,
 Ku tāmîje lje tāmîjaj
 Şi în fundu mări lje lăpădaj.
 (Jon) să rămînă kurat, luminat
 Ka stjaua đin čer pikat.

Ja vraćam sa tri,
 One šalju sa tri -
 Ja vraćam sa četiri,
 One šalju sa četiri -
 Ja vraćam sa pet,
 One šalju sa pet -
 Ja vraćam sa šest,
 One šalju sa šest -
 Ja vraćam sa sedam,
 One šalju sedam -
 Ja vraćam sa osam,
 One šalju sa osam -
 Ja vraćam sa osam, devet,
 Sa rukama obema
 Na glavu onog što su mu bacili,
 Ja sve čini uzeh,
 Metlom ih pometoh,
 Nožem ih posekoh,
 Paprikom ih opaprih,
 Tamjanom ih okadih
 I na dno mora bacih.
 (Jon) da ostane čist, svetao
 Kao zvezda što je s neba pala.

ÎNTORSURA A MARE

Arnaglaua, Janku Sljekarju

Amin, amin!
 Un muoš, bud-David
 Şi bulđiăşce fîkaturj,
 Mînaturj,
 Trîmisaturj,
 Fărmăşeturj,
 Nagăzîturj,
 Đi moroajşe,
 Đi balaoruajşe,
 Đi strîguajşe ...
 Juo pi dzîo-sta nu tuork
 Numa-ntuork:
 Nu-ntuork bunjecurlji la kasa-mja,
 Nu-ntuork vuorbilji alji bunje
 Şe lji am în kasă,
 Nu-ntuork tajna ku kopiji mij,

119. VELIKO VRAĆANJE ČINI

Rudna Glava, Janko Nikolić

Amin, amin!
 Jedan starac, bod-David
 Što podbada čini,
 Mađije,
 Napratnice,
 Vradžbine,
 Nagaznice,
 Sa morijama,
 Blavorima,
 Vampirima ...
 Ja danas ne predem
 Nego vraćam:
 Ne vraćam dobra moje kuće,
 Ne vraćam slogu
 Koju imam u kući,
 Ne vraćam slogu koju imam sa decom,

Nu-ntuork bunu lu stuaka-mja,
 Nu-ntuork priplodu la stuaka-mja,
 Numa-ntuork răotača đī la kasa-mja,
 Đī la vičilji mjalje,
 Đī la kopiji mij,
 Đī la fječīlji mjalje,
 Šī đī la tuata lumja bună,
 Kare mjarže
 Ku Dumnjedzīu sfīntu la skamn!

Lje-ntuork,
 Lje sarjedz,
 Lje piparkjedz,
 Lje usturujedz,
 În kapu kuj lj-a dat,
 În kapu kuj lj-a mīnat,
 În kapu kuj lj-a sorošit,
 În kapu kuj lj-a opravit.
 Nuje, Doamnje, pakat,
 Đī še la minje lj-a mīnat.
 Jar ma ruog la Dumnjedzīu sfīntu
 Minća-š s-adukă,
 Ljaku sī mj-adukă.
 Đe-o fi fīkatură,
 Năgăzītură,
 Trīmisătură,
 Farmeșitură
 Fakută šī trīmjasa,
 Đī la milostije -
 Dumnjedzīu sfīntu minća-š s-adukă,
 Ljaku sī mj-adukă.
 Đe-o fi fīkatură,
 Mīnatură,
 Trămisatură
 Đī la mīna đī uom,
 Dumnjedzīu sfīntu sī mj-ažuće,
 Sī ma pomožaskă:
 Tuaće fīkaturlji,
 Tuaće mīnaturlji,
 Tuaće trīmisaturlji -
 În kar sī lji-nkarše,
 Pje drum sī pljiaše,
 S-o ja pje krak,

Ne vraćam plodnost moje stoke,
 Ne vraćam priplod moje stoke,
 Nego vraćam zlo iz moje kuće,
 Od moje stoke,
 Od moje dece,
 Od mojih kćerki,
 I od svih dobrih ljudi
 Koji pristupaju
 Prestolu Božjem!

Vraćam čini
 Zasoljene,
 Zapaprene,
 Zaljučene,
 Na glavu onoga ko ih napravio,
 Na glavu onoga ko ih je poslao,
 Na glavu onoga ko ih je uročio,
 Na glavu onoga ko ih je opravio.
 Nije, Bože, greh
 Jer on ih je meni poslao.
 I molim Svetoga Boga
 Da se predomisli,
 I lek neka mi donese.
 Ako li su čini,
 Nagaznice,
 Napratnice,
 I mađije
 Načinjene i poslate
 Od milostinki -
 Sveti Bog neka se predomisli,
 I neka mi lek donese.
 Ako li su čini,
 Mađije
 I napratnice
 Od ljudske ruke,
 Gospod Bog neka mi pomogne,
 Neka mi podrži:
 Sve čini,
 Sve vradžbine,
 Sve napratnice,
 Na kola nek natovari,
 Niz drum neka ih otpravi,
 Neka krenu (mađije) niz kosu,

Pi pađinǎ,
S-o ja đin nuja-n nuja
Pǎn-s-o aflje pje šćirnjika
Kare fĭkatura šĭ mĭnatura
La minje a trĭmjeso.

Pi krak, pi pađinǎ,
S-ǎj sĭare-n građinǎ;
Đin građinǎ s-ǎj sarǎ-n prĭvaljije,
Đin prĭvaljije sĭ sǎ suje pi kasǎ,
Đi pi kasǎ pi ungjec,
Đi pi ungjec pi parjec,
Đi pi parjec s-ĭj s-a baže-n kasǎ,
Đi pi kasǎ s-ĭj šĭadǎ pi masǎ.
Kĭnd la masǎ va šađa
Đi gĭt s-o ja,
Đi pomĭnt s-ĭj đǎ,
Injima s-ĭj pljusnjaskǎ,
La kasa-mja sĭ nu s-a mǎj gindǎskǎ!
Nuje Duamnje sĭfĭnce pakat
K-alji fĭkaturj la minj-lja mĭnat.
Šćirnjika njevjernjika
A fi fakut trĭmisaturǎ,
Mĭnaturǎ,
Ljigaturǎ,
Nǎprǎšiturǎ,
La kasa-mja,
Nĭpiparkatǎ,
Njisaratǎ,
Njiusturujatǎ -
Juo ku piparkǎ o piparkaj,
Ku sarje o sarjaj,
Ku usturuoj o usturujaj,
Ku tamĭnje o tĭmĭjaj,
Đi la kasa-mja
La šćirnjika njevjernjika o mĭnaj!
Nuje Duamnje sĭfĭnce pakat,
Kĭ (ja) la minje lj-a mĭnat!
Šćirnjika njevjernjika
A-ntuors ku o mĭnǎ,
Juo-ntorsǎj ku dooǎ,
Ja-ntors k-o mĭnǎ,
Jo-ntorsǎj ku trij,

Niz padinu,
Neka skaču sa šibljika na šibljik,
Dok nevernicu ne nađu,
Koja je čini i vradžbine
Meni poslala!

Niz kosu i padinu,
Nek joj uskoče u gradinu;
Iz gradine nek joj skoče u dvorište,
Iz dvorišta nek joj se na kuću popnu,
Sa kuće na rogljeve,
Sa rogljeva na zidove,
Sa zidova nek joj u kuću uđu,
U kući nek joj na sofru sednu!
Kad ona bude za sofru sela,
Za gušu nek je uhvati,
O zemlju nek je tresne,
Srce nek joj pukne,
Na moju kuću više da ne misli!
Nije greh, Sveti Bože,
Jer ona je meni čini poslala!
Štirnica-nevernica,
Možda je napratila mađije,
Vradžbine,
Naveznice,
Napatrice,
Na moju kuću,
Nezapaprene,
Nesoljene
Nezaljućene -
Ja sam ih paprikom zapaprio,
Solju sam ih posolio,
Belim lukom zaljutio,
Tamjanom okadio,
Od moje kuće
Štirnici-nevernici otpravio!
Nije greh, Sveti Bože,
Jer ih je (ona) meni poslala!
Štirnica-nevernica
Vratila ih jednom rukom,
Ja uzvratih sa obema,
Ona vrati jednom rukom,
Ja vratih sa tri,

Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku patru,
 Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku šínś,
 Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku šasă,
 Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku šapće,
 Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku uopt,
 Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku nooă -
 Ku mînlji mjalje ku amîndoă!
 Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku dzîaşe,
 Ja-ntors k-o mîñă,
 Jo-ntorsăj ku unsprăşe,
 Pi minje njima nu ma măj îñtrjaşe!
 La šćirnjika njevjernjika lji mîñaj,
 Nuje Duamnje sfîñće pakat,
 Kî (ja) la minje lj-a mîñat!
 Bobic đī mak –
 În kapu kuj lj-a dat,
 Bobic đī mîj –
 În kapu lu šćirnjika-njevjernjika
 Sî lje-nkij!
 Nuje Duamnje sfîñće pakat
 Kî (ja) la minje lja mîñat!
 O fi fîkatură, mîñatură,
 Trîmisatură,
 Đī la Dumñjedzîu sfîntu:
 Minća-ş sî s-adukă,
 Ljaku sî mj-adukă.
 O fi fîkatură đī la mîñă đī uom -
 Kar-lji s-îñkarşe,
 Pi drum sî pljaşe,
 Păn pi šćirnjika-nevjernjika s-o aflje.
 S-o ja pi krak,
 Pi pađină,
 S-ăj sîară-n građină,
 Đin građină-n kasă,
 Đin kasă-n masă,
 Đin masă-n străkinj,

Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa četiri,
 Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa pet,
 Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa šest,
 Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa sedam,
 Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa osam,
 Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa devet -
 Sa rukama mojim obema!
 Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa deset,
 Ona vrati jednom rukom,
 Ja vratih sa jedanaest,
 Mene niko više ne može da pređe!
 Štirnici-nevernici ih poslah,
 Nije greh, Sveti Bože,
 Jer ih je (ona) meni poslala!
 Zrnaşce maka -
 U glavu ko ih je spravio,
 Zrnaşce prosa -
 U glavu štirnice-nevernice
 Da ih zaključaš!
 Nije greh, Sveti Bože,
 Jer ih je (ona) meni poslala!
 Možda su čini, vradžbine,
 Napratnice,
 Od Svetoga Boga:
 Mişljenje neka promeni,
 Lek nek mi donese.
 Možda su čini od ljudske ruke -
 Kola nek natovari,
 Putem da krene,
 Dok štirnicu-nevernici ne nađe.
 Neka ide niz kosu,
 Niz padinu,
 Nek joj skoči u gradinu,
 Iz gradine u kuću,
 Iz kuće na sofri,
 Sa sofre u panice,

Đin străkinj în lîngurj,
 Đin lîngurj đî gît s-o ja,
 Đî pomînt sîj đă!
 Injima s-ăj pljusnjaskă,
 La kasa-mja să nu sî măj gîndaskă!
 Nuje Duamnje sfînce pakat,
 Kî (ja) la minje lj-a mînat!
 O fi fîkatură đî la milostije -
 În munc karunc sî s-ă dukă,
 În mjasîlji-nćinsă,
 Fakljiłji aprinsă,
 Ku kasa-mja trjabă sî najbă,
 Ku vićilji mjalje,
 Ku stoaka-mă,
 Še am jo în okoljina-mja!
 Đeskîncîku đî la minje
 Ljaku đî la Sînta majka Marije
 Kă măj binje šćije!
 Să ramînă kasa-mja
 Kurată šî liminată
 Ka mnjarja-n stupină,
 Ka un măr dulše-n flurit,
 Într-un duos înfrundzît!

Sfînce-pomînce,
 Đin āsta đeskîncîk ljak să fije
 La kasa-mja,
 İlji la kare oj đeskînta!

Iz panica u kašike,
 Sa kašika za gušu nek je stegne,
 O zemlju nek je tresne!
 Srce da joj pukne,
 Na moju kuću više da ne misli!
 Nije greh, Sveti Bože,
 Jer ih je (ona) meni poslala!
 Možda su čini od milostinki -
 U tavnu goru neka odu,
 Na trpeze postavljene,
 Na baklje upaljene,
 Sa mojom kućom posla da nemaju,
 Sa mojim govedima,
 Sa mojom stokom,
 Sa svime što imam oko sebe!
 Bajanje od mene,
 Lek od Svete Majke Marije,
 Jer ona bolje zna!
 Nek moja kuća ostane
 Čista i sveta
 Ko med u košnici,
 Ko voćka rascvala
 U šumi olistaloj!

Sveta zemljo,
 Od ove basme leka da bude
 Za moju kuću
 I za svakoga kome je prebajem!

Sl. 23 D. Cosić, crtež 2015

INDEX ZAPISIVAČA

RB.	ZAPISIVAČ		S E L O	RED. BROJ MOTIVA
1	Balčanović Dejan	1	Ljubičevac	104, 117, 118
2	Demić Dragan	1	Rašanac	61
3	Dragić Dragomir	1	Crnajka	46
4	Durlić Paun	1	Blizna	1, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 17, 25, 27, 34, 35, 44, 62, 63, 64, 66, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 122, 123, 121, 130, 131, 626
		2	Crnajka	98, 105, 108, 627
		3	Duboka	43
		4	Jasikovo	623
		5	Klokočevac	26, 31
		6	Leskovo	625
		7	Rašanac	48, 50, 52
		8	Rudna Glava	2, 3, 10, 11, 21, 22, 23, 24, 32, 33, 38, 84, 94, 95, 99, 100, 101, 102, 103, 107, 111, 114, 116, 119, 120, 125
		9	Slatina	36, 40, 47, 49, 53
		10	Tanda	70, 126, 128
		11	Topolnica	6, 29, 39, 51
		12	Zlot	34
5	Ilić Dejan	1	Vrbnica	68
6	Kržanović Aleksandar	1	Brestovac	130
7	Matasarević Tihan	1	Korbovo	67
8	Mušlja Jon	1	Podgorac	112
9	Niculović Ljubiša	1	Tanda	127
10	Paunović Silvana, uč.	1	Blizna	19
11	Paunjelović Filip	1	Gamzigrad	16
		2	Osnić	28, 42, 65,
		3	Šarbanovac	20, 30, 69
12	Radulović Slavoljub, uč.	1	Gornjane	604

13	Stojanjelović Dragan	1	Krepoljin	114
14	Stuparević Gorica, uč.	1	Rudna Glava	37
15	Trailović Velimir	1	Prahovo	97, 110, 111
16	Zlatić Dejan, uč.	1	Crnajka	106

INDEX KAZIVAČA

RB.	S E L O	RB.	K A Z I V A Č	RED. BROJ MOTIVA
1	Blizna, zaselak Rudne Glava	1	Balabanović Sava	121, 130, 131
		2	Balanović Petar	44
		3	Brandušanović Stanka	96
		4	Durlić Gergina	1, 8, 9,15, 17, 25, 62, 63, 64, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 122, 123
		5	Katić Petar	27
		6	Konstantinović Savka	7
		7	Lazaraveć Sofija	12, 34, 35,
		8	Paunović Ilenka	19
		9	Rucić Zorica	622
		10	Stefanović Desanka	13
		11	Trailović Olgica	66
2	Brestovac (Bor)	12	Kržanović Aleksandar	129
3	Crnajka	13	Mučić Ruža	98
		14	Trifunović Jelenko	627
		15	Vojnović Krina	105, 108
		16	Vojvodanović Mika	46
		17	Zlatić Sofija	106
4	Duboka	18	Nikolić Miladin	43
5	Gamzigrad	19	Novaković Rosa	16
6	Jasikovo	20	Tauz Marica	623
7	Klokočevac	21	Katić Draga	26, 31
8	Korbovo	22	Matasarević Stanka	67
9	Krepoljin	23	Nikolić Nikolija	113

10	Leskovo	24	Žujica Nedeljko	625
11	Ljubičevac	25	Rajković Slobodanka	104, 117, 118
12	Osnić	26	Andrejević Žarko	42
		27	Paunjelović Filip	65
		28	Perić Petar	5
13	Podgorac	29	Mušlja Jon	112
14	Prahovo	30	Dobrivojević Magdalena	97
		31	Rajnić Radmila	109, 110
15	Rašanac	32	Petrović Milan	48, 50, 52
16	Rudna Glava	33	Bkić Veselinka	11, 22, 23, 32, 33, 95, 99, 103, 107, 116
		34	Božinović Dragi Šurda	626
		35	Dragojević Nedeljko	84
		36	Dragojević Petar	10, 21,
		37	Janković Stana	100
		38	Makulović Petar	125
		39	Nikolić Janko	94, 119
		40	Rajković Jelena	101, 102, 111
		41	Rucić Paun	114
		42	Stuparević Ljubomir	37
		43	Trailović Žarko	2, 3, 24, 38, 120
17	Slatina (Bor)	44	Dimitrijević Dragi	41, 45
		45	Marković Slobodan Bz	36, 40, 47, 49, 53
18	Šarbanovac	46	Čulinović A.	69
		47	Čulinović Miroslav	20, 30
19	Tanda	48	Ilić Paun	126, 128
		49	Ilić Rumenka	70
		50	Niculović Savka	127
20	Topolnica	51	Martinović Ilija	39, 51
		52	Petrović Nikola	6, 29
		53	Poljaković Mario	628
21	Vrbnica	54	Janković Vidosava	68
22	Zlot	55	Škoprdić Mileva	4
		56	Svetozar Marinović	28

